

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**BİR OKUL ÖRNEKLEMİNDE ANNE BABA
TUTUMLARININ ERGENLERİN KİŞİLİK YAPISI VE
CİNSİYET ROLÜ ile İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

İrem PEKYÜREK

İstanbul, 2018

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**BİR OKUL ÖRNEKLEMİNDE ANNE BABA
TUTUMLARININ ERGENLERİN KİŞİLİK YAPISI VE
CİNSİYET ROLÜ ile İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

İrem PEKYÜREK

Öğrenci No:

140790005

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Selcen GÜLER

İstanbul, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘Bir okul örnekleminde anne-baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolü ile ilişkisinin incelenmesi’ başlıklı bu çalışmanın; akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtirim.
(18.01.2018)

İrem PEKYÜREK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

14.02.2018

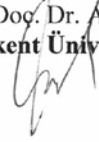
Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **140790005** numaralı **İrem PEKYÜREK** "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Bir Okul Örneğinde Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü İle İlişkisinin İncelenmesi**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 23.01.2018 tarih ve 2018/04 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (15) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Selcen GÜLER
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ali DAYI
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Betül MAZLUM
(Acıbadem Üniversitesi)

ÖNSÖZ

Tez hazırlama sürecinde yaptığı faydalı uyarıları ile yol gösteren, eksiksiz ve olabildiğince mükemmel bir tez ortaya çıkarmak için çokça çaba sarf eden, emek veren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Selcen GÜLER Hocam'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu dönemde maddi, manevi desteğini esirgemeyen canım babam Ahmet PEKYÜREK'e, moral, motivasyon konusunda üstün çaba harcayan ve veri toplama sürecinde beni yalnız bırakmayan hep destek olan can ağabeyim Mehmet Fatih PEKYÜREK'e ve her zaman varlığı ile bana güç veren sevgili nişanlım Bilal ŞAHİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi, öğrenim hayatım boyunca başarılı olacağıma her daim inanan, bu güçlü inancı ve destekleri sayesinde benim de kendime inanmamı sağlayan, yol göstericim, her anlamda örnek aldığım, tez sürecinde kaybettiğim Melek Annem, Meyveş PEKYÜREK'e ithaf ediyorum.

İrem PEKYÜREK

Adı Soyadı : İrem PEKYÜREK

Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Selcen GÜLER

Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans, 2018

Alanı : Klinik Psikoloji

Anahtar Kelimeler: Ergen, Anne-Baba Tutumu, Kişilik Yapısı, Cinsiyet Rolü

ÖZ

BİR OKUL ÖRNEKLEMİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ ERGENLERİN KİŞİLİK YAPISI VE CİNSİYET ROLÜ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı 12-17 yaş aralığında bulunan ergenlerin, anne baba tutumlarına ilişkin algılarının kişilik yapıları ve cinsiyet rolleri ile ilişkili olup olmadığını incelemektir. Araştırmaya Hakkâri'deki bir ortaokul ve 2 liseden 226'sı kız, 151'i erkek olmak üzere 377 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların anne baba tutumlarını nasıl algıladıklarını ölçmek için Anne Baba Tutum Ölçeği, kişilik yapılarını ölçmek için Beş Faktör Kişilik Ölçeği, cinsiyet rollerini ölçmek için Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve kendilerine ilişkin bilgilere ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Algılanan otoriter anne baba tutumu kızlara göre erkeklerde daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Beş faktör kişilik ölçeğinin alt boyutlarından olan 'nevrotiklik' ve 'açık görüşlülük' erkeklere göre kızlarda daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet rolü alt boyutları ile otoriter anne baba tutumu ve demokratik anne baba tutumu arasında her biri kendi içerisinde olmak üzere anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. 'Dışadönüklük' ve 'açık görüşlülük' kişilik alt boyutları ile ergenlerin yaşları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri ile beş faktör kişilik ölçeği alt boyutları olan dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Aynı zamanda ergenlerin erkeksi cinsiyet rolü düzeyleri ile beş faktör kişilik ölçeği alt boyutları olan dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük boyutları arasında pozitif

yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. ‘Dışa dönüklük’ alt boyutu ile algılanan demokratik anne baba tutumu arasında pozitif yönde ilişkiler tespit edilmiştir. ‘Nevrotiklik’ alt boyutu ile algılanan koruyucu/istekçi anne baba tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Anne baba tutumlarının ergenlerin kişilik özellikleri ile ilişkili olması, aileye yönelik terapötik çalışmalarda anne baba tutumları konusunun dikkate alınmasını düşündürebilir.

Name and Surname : İrem PEKYÜREK
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Ayşegül Selcen GÜLER
Degree and Date : Master's Degree, 2018
Major : Clinical Psychology
Keywords : Adolescent, Parent's Attitude, Personality, Gender Roles

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTITUDES, GENDER ROLES AND PERSONALITY CHARACTERISTICS OF THE ADOLESCENTS FROM A SCHOOL SAMPLE

The goal of this research was to investigate the relationship of perceived parental attitudes, gender roles and personality characteristics of adolescents between 12 and 17 years of age. Data was collected from 226 girls and 151 boys (377 students in the total) from a secondary school and two high schools in Hakkari. To evaluate the perceived parental attitudes, a Parental Attitude Scale, to evaluate their personality structure Five Factor Personality Scale and to evaluate adolescents' gender roles BEM Gender Role Inventory and to get sociodemographic information, a form developed by the investigator were used.

Perceived authoritative parental attitudes were higher in girls compared to boys. As a sub – dimension of Five Factor Personality Scale, neuroticism and open mindedness were higher in girls compared to boys. There was a positive correlation between sub – dimension of sexual roles and authoritative and democratic parental attitudes. There was also a positive correlation between the level of masculine gender role of adolescents and sub-dimensions of five factor personality scale (open mindedness, neuroticism, responsibility and extroversion). Also there was a positive correlation between extroversion and democratic parental attitudes. A positive correlation was also found between neuroticism and protective/demanding parental attitudes. Taking the relation of parental attitudes with adolescents' personality characteristics into consideration, parental attitudes could be part of the therapeutic work with families.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
SİMGELER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı	4
1.2.Problem	4
1.2.1. Alt Problemler	4
1.3. Hipotez	4
1.6. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	5
1.7. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Ergenlik	8
2.2. Anne- Baba Tutumu	10
2.2.1. Anne – Baba Tutumlarına İlişkin Modeller.....	11
2.2.1.1. Psikodinamik Model	11
2.2.1.2. Baumrind’in Sınıflandırması	12
2.2.1.3. Martin ve Maccoby’nin Modeli	13
2.2.2. Anne Baba Tutumları	14
2.2.2.1. Otoriter Anne Baba Tutumu	15
2.2.2.2. Koruyucu / İstekçi Anne Baba Tutumu	16
2.2.2.3. Demokratik Anne Baba Tutumu	17
2.3. Cinsiyet Rolü.....	18
2.3.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Modeller.....	19

2.3.1.1. Toplumsal Öğrenme Kuramı	19
2.3.1.2 Bilişsel Gelişim Kuramı.....	20
2.3.1.3. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı (Gender Schema Theory).....	20
2.3.1.4. Biyolojik Yaklaşımlar.....	21
2.4. Kişilik.....	21
2.4.1. Kişilik ile İlgili Modeller.....	23
2.4.1.1. Psikanalitik Kuram	23
2.4.1.2. Davranışsal Kuram	25
2.4.1.3. Biyolojik – Fizyolojik Kuram.....	25
2.4.1.4. Beş Faktör Kişilik Kuramı.....	26
2.4.2. Beş Faktör Kişilik Boyutları.....	27
2.4.2.1. Dışadönüklük (İçedönüklük)	27
2.4.2.2. Nevrotiklik (Duygusal Dengesizlik).....	28
2.4.2.3. Sorumluluk (Özdenetim)	28
2.4.2.4. Yumuşak Başlılık (Uyumluluk).....	29
2.4.2.5. Açık Görüşlülük (Gelişime Açıklık).....	29
2.5. Konu ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	30
2.5.1. Anne-Baba Tutumları ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	30
2.5.2. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yapılan Araştırmalar	31
2.5.3. Kişilik Özellikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Metodu	33
3.2. Araştırma Modeli	33
3.3. Evren ve Örneklem	33
3.4. Veri Toplama Araçları	34
3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	34
3.4.2. Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	34
3.4.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE).....	35
3.4.4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği	37
3.5. İstatistik Analiz	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	39
----------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA.....	59
----------------------	-----------

5.1. Tartışma.....	59
--------------------	----

5.2. Öneriler	63
---------------------	----

KAYNAKÇA.....	65
----------------------	-----------

EKLER	72
--------------------	-----------

Ek 1 (İzin Yazıları).....	72
---------------------------	----

Ek- 2 (Sosdemografik Bilgi Formu)	76
---	----

Ek -3 (Anne Baba Tutum Ölçeği)	78
--------------------------------------	----

Ek - 4 (Bem Cinsiyet Rolü Envanteri)	80
--	----

Ek -5 (Beş Faktör Kişilik Ölçeği)	82
--	----

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri (n=377) .	39
Tablo 4.2. Ergenlerin Anne Baba Tutumları Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	41
Tablo 4.3. Ergenlerin Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	41
Tablo 4.4. Ergenlerin Cinsiyet Rollerini Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	42
Tablo 4.5. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanlarının Karşılaştırılması	42
Tablo 4.6. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.7. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Cinsiyet Rollerini Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması.....	44
Tablo 4.8. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Cinsiyet Rollerini Karşılaştırmak İçin Yapılan Ki-kare Testi Sonuçları	45
Tablo 4.9. Ergenlerin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması.....	46
Tablo 4.10: Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 4.11. Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	49
Tablo 4.12. Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması	51
Tablo 4.13. Ergenlerin Yaşları İle Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	52
Tablo 4.14. Ergenlerin Cinsiyet Rollerini Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Anne Baba Tutumu Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	53

Tablo 4.15. Ergenlerin Cinsiyet Rollerı Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	55
Tablo 4.16: Ergenlerin Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Anne Baba Tutumu Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	56

SİMGELER LİSTESİ

N : Denek sayısı

p : Anlamlılık düzeyi

SS : Standart sapma

F : F değeri

X : Ortalama

KISALTMALAR

ABTÖ : Anne Baba Tutum Ölçeği

Akt : Aktaran

BCRE : Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

Bkz : Bakınız

Çev : Çeviren

SDBF : Sosyodemografik Bilgi Formu

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanlar yaşamları boyunca farklı birçok gelişim evresinden geçmektedir. Bu gelişim evrelerinin her birinin kendine özgü özellikleri ve bu evrelerde kazanılması gereken beceriler vardır. Ergenlik dönemi, bireylerin; fizyolojik, psikolojik, biyolojik ve sosyal değişimleri yaşadığı geçiş dönemlerinden biridir (Steinberg, 2007).

Ergenlik döneminin başlangıcı; fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma olarak kabul edilirken, bireyin kimlik duygusunu, bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı dönem ise sona erişti olarak kabul edilmektedir (Derman, 2008).

Ergenlik dönemi genel olarak üç dönem olarak ele alınmış ve incelenmiştir; 12-15 yaş ilk (erken) ergenlik dönemi, 15-21 yaş asıl (orta) ergenlik dönemi, 21-25 yaş uzamış (geç) ergenlik dönemidir (Şentürk, 2011).

Erken (ilk) ergenlik dönemindeki en büyük ve temel uğraş bedendir ve bu dönemde hızlı olan fiziksel değişime uyum sağlamak ve bu değişikliklerle mücadele etmek için yoğun bir çaba sarf edilir. Yakın arkadaşlıkların önem kazanmaya başladığı bir dönemdir. Özellikle benzer değer ve alışkanlıkları olan arkadaşlar tercih edilir. Karşı cinse ilgi artmıştır. Grup aktiviteleri önem kazanır ve içinde bulunduğu grup ergenin ilgi alanlarını ve giyimini etkiler. Aynı zamanda soyut düşünme oluşmaya, ergenelsefe, din gibi kavramlar üzerine düşünmeye başlar (Derman, 2008).

Cinsiyet; bireyin seçim hakkı olmaksızın kadın ya da erkek olmanın getirdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir (Zeynalolu ve Kısa, 2012).

Biyolojik cinsiyet doğuştan var olurken, toplumsal cinsiyet toplum tarafından algılanan kadın ve erkeğe has toplumsal özelliklerin sergilenmesinin beklendiği tutum, davranış ve rollerdir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki fark ise şudur; cinsiyet doğal, biyolojik ve değişmeyen bir durum iken; toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel, değişken, eril ve dişil özellikleri gösterir (Yumuşak, 2013).

Cinsiyet rolü, aynı cinsiyete sahip insanların nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin kültürel olarak saptanan bir takım kurallardır. Kişinin kendi cinsiyeti ile yani kadınsılık veya erkeksilik ile ne ölçüde aidiyet kurduğu ile ilgilidir (Sarıbay, 2001). Kadınsı cinsiyet rolü daha çok duygusal olma, hassas olma, anlayışlı olma ve bağımlı olma gibi niteliklerle karakterize edilirken, erkeksi cinsiyet rolleri daha çok lider olma, baskın olma ve bağımsız olma gibi niteliklerle karakterize edilmektedir. Cinsiyet rollerini tanımlarken sadece kadınsılık ve erkeksilik olmak üzere iki kategoriye indirgemek bazı sınırlılıklar yaratmıştır. Bu yüzden de androjen ve farklılaşmamış tip cinsiyet rolleri de bu kategoriye eklenmiştir. Androjen cinsiyet rolü, kadın ve erkek özelliklerini kendi kişiliğinde dengeleyen bireyleri tanımlamaktadır (Cüceloğlu, 2006). Farklılaşmamış/belirsiz tip cinsiyet rolü ise erkeksilik ve kadınsılığa dair özellikleri belirli bir şekilde göstermeyen bireyleri tanımlamaktadır (Zara ve Özdemir, 2013). Androjen cinsiyet rolü; erkeksilik, kadınsılık ve her iki özelliğin de belirli bir oranda bireyde bulunabileceği anlamına gelir (Bem, 1975). Bem tarafından ortaya atılan Denge Modeli olarak isimlendirilen çalışmaya göre, androjenlik erkeksilik ve kadınsılığa özgü davranışların bir denge içerisinde bulunmasıdır. Bem bu şekilde cinsiyet rollerini kadınsı, erkeksi ve androjen olarak üç sınıfa ayırmıştır ancak Spence ve ark (1975) farklı şekilde ele almışlardır. Erkeksi tip, kadınsı tip, androjen tip ve farklılaşmamış tip (hem erkeksilikten hem de kadınsılıktan düşük puan alan) olarak sınıflandırmışlardır (Spence ve ark. 1975).

Orta ergenlik döneminde; ergenlerin, anne babadan uzaklaşma, ayrışma ve farklı bir birey olabilme durumunu anne babaya kabul ettirme çabaları görülür. Bu dönemde ergenlerin bağımsızlıklarını kaybetme korkuları yoğun olduğu için bu yaş grubu ergenlerin ilişkilerindeki sınır koyma gerekliliği önemli bir kaygı kaynağı olarak karşımıza çıkar (Derman, 2008). Anne babaların çocuklarına karşı olan tutumları çocuklarının kendilik algılarının gelişiminde etkilidir (Aydın, 2005). Anne babası ile sağlıklı ilişkiler kurabilen ergenler aileleri dışındaki çevrelerinde ve arkadaşlık ilişkileri içerisinde daha kolay beklentileri ve istekleri doğrultusunda ilişkiler geliştirebilirler. Bu sebeple anne babaların çocuklarıyla kurdukları ilişkiler ve onlara karşı sergiledikleri tutumlar önemlidir (Erwin, 2000; Steinberg, 2007). Bireylerin gelişim dönemlerinde anne-babalarının tutumları oldukça önemlidir. Çünkü bu, bireylerin öncelikle kendilerini sevmelerini ve değerlendirmelerini,

sonrasında ise çevrelerindeki insanlarla kuracakları ilişki şekillerini, onları algılama ve değerlendirmelerini etkileyebilir. Yanlış anne baba tutumları çocuğun ihtiyacı olan duygusal, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamayabilir (Ersin, 2010). Anne babaların tutum ve davranışları çocuklarının uyumlu-uyumsuz, etken-edilgen, içedönük-dışadönük, bağımlı-özerk olma gibi kişilik gelişimlerini de etkileyebilir (Özgüven, 2001).

Geç ergenlik döneminin 21 yaşından sonra başladığı ve kimlik duygusunun bütünleşmesi ile sona erdiği kabul edilir. Kişi bu dönemde bir kimlik duygusu edinebilmişse, yakın ilişkiler kurma ve kurulan bu ilişkiyi sürdürebilme, iş, eş seçebilme gibi toplum içerisinde erişkin rollerine dair sorumluluklarını yerine getirme becerisi gelişir. Tüm bu tanımlamaların yanı sıra ergenliğe girişte kalıtım, sosyal çevre, yaşamı sürdürdüğü coğrafya, beslenme alışkanlıkları, çocuğun sağlık durumu gibi faktörler de etkilidir. Bu yüzden ergenliğin başlangıç yaşı ve bitiş yaşında farklılıklar ve belirsizlikler olmaktadır. Ergenlik dönemine ait yaş sınırları cinsiyet faktörüne göre de farklılıklara sebep olmaktadır (Şentürk, 2011).

Ergenlik dönemi hassas bir dönem olarak tanımlanabilir çünkü kişilik gelişimi sonucu erişkin olacak olan ergenin sonraki yaşam tarzını şekillendirecek olan evredir. Kişiliğin kalıcı olarak temellendiği en önemli yaşam evresi olarak da tanımlanabilir. Bu dönem sonunda birey kendi ve çevresi ile ilgili seçimlerine, hedeflerine ve amaçlarına bir yön verir. Bu dönemde bir taraftan ‘içsel hayat’ diğer taraftan ‘başkaları ile olan ilişkileri’ iki taraflı etkileşim halindedir. Bu dönemde ergenler hem çevresindekilerin fikirleri ile aşırı ilgilenirken diğer yandan kendi iç dünyasında oluşan değişimleri takip eder (Origlia ve Ouillion, 1987). Kişilik gelişiminde doğuştan getirilen bazı özellikler zaman içerisinde çevrenin de etkisi altında biçimlenmektedir. Hayattaki ilk çevre etkisinin anne-baba ile oluştuğunu düşünürsek, ergenler de doğal olarak anne-babalarının aracılığı ile içinde bulundukları kültürün özelliklerini ve yaşam tarzlarını algılamaya başlarlar. Çevre etkisi tek başına düşünülemez, çevre ve genetik bir arada ele alınır, bir bütünü oluşturur ve ergenin bütün yaşamını etkiler (Kasatura, 1998).

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma 12-17 yaş arası ergenlerin, anne-baba tutumlarını nasıl algıladıklarını, anne-baba tutumuna ilişkin algılarının ergenlerin kendi kişilik yapıları ve cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

1.2. Problem

Anne-baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapıları ve cinsiyet rolleri ile ilişkisi var mıdır?

Algılanan anne-baba tutumlarının 12-17 yaş arası ergenlerin kişilik özellikleri ve cinsiyet rolleri ile ilişkili olup olmadığı sorularına cevap aranmaktadır.

1.2.1. Alt Problemler

1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre anne baba tutumları açısından fark var mıdır?
2. Anne-babaların eğitim düzeylerine göre anne baba tutumları açısından fark var mıdır?
3. Ailenin gelir düzeylerine göre anne baba tutumları açısından fark var mıdır?

1.3. Hipotez

1. Anne-baba tutumları ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolleri ile ilişkilidir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırmanın katılımcılarının Demografik Bilgi Formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nde yer alan soruları gerçek durumlarını yansıtacak şekilde doğru cevaplandığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.
2. Hakkâri ili merkezinde bulunan bir ortaokul ve iki lisede okumakta olan öğrencilerden (toplam 377 kişi) elde edilen veriler ile sınırlıdır.
4. Katılımcıların kişilik yapısı ‘Beş Faktör Kişilik Ölçeği’ nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
5. Katılımcıların cinsiyet rolleri ‘Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’ nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Kişilik gelişiminin büyük ölçüde biçimlendiği çocukluk yıllarında anne babaların çocuklarına karşı uyguladıkları tutumlar önem kazanmaktadır(Maccoby ve Martin, 1983, Akt. Yavuzer,2004). Uyumlu ve özgür bir aile ortamında tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde yetişen çocuk, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir(Yavuzer, 2016). Anne baba tutumları çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmıştır ve temelde 3 ana başlık vardır, bunlar demokratik anne baba tutumu, koruyucu/istekçi anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumudur (Yavuzer, 2004). Çocukların ve gençlerin sosyal ve kişilik özelliklerini ana-baba tutum ve davranışlarıyla ele alan araştırmalar, ana-babaların destekleyici tutum ve davranışlarıyla ikna yoluyla denetim kurmalarının olumlu etkilerini vurgulamıştır. Bu araştırmalara göre, ana-babaların denetimde ikna etme yolunu kullanmaları ve aynı zamanda destekleyici tutum ve davranışlar göstermeleri ile çocukların sağlıklı psikososyal gelişimi, ana-babanın ahlâk görüşlerini benimseyerek onlarla özdeşleşmeleri ve ebeveynlerinin beklentilerine cevap vermeleri arasında olumlu ilişkiler bulunmuştur (Yavuzer, 2016).

Ergenlik döneminde meydana gelen bedensel dönüşümlerden en önemlisi olan çocukluk bedeninden vazgeçmek kolay değildir. ‘Ben kimim?’, ‘Normal miyim?’, ‘Başkalarına kıyasla neredeyim?’ gibi sorular özellikle bedensel dönüşümler sonucu, cinsel morfoloji ya da hormonal biyolojiyle, bütün yönleriyle cinselleşme deneyimiyle, dürtülerin yeni davranış ve düşünme yeterliliklerinin belirmesiyle açığa

çıkar (Jeammet, 2016). Ergen bu dönüşümü düzenleyebilmek adına, cinselleşmiş bedenini, ruhsal kimliğini ve çevresi ile ilişkilerini üçlü olarak yeniden ele alacaktır. Ergenlik, ergenin kendisi için kuralların ve güçlerin yeniden dağıtılmasıdır. Bunu da yaparken çevresiyle özellikle anne babası ile olan ilişkisinin yeniden tanımlanmasına dayanır (Jeammet, 2016). Çocukların anne babaları ile aralarındaki ilişkiyi belirleyen pek çok etken mevcuttur. Bunlar; çocuğun içinde doğup, büyüdüğü aile ortamı, çocuğun anne babasının beklentilerine uygun bir çocuk olup olmaması, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve karakteristik özellikleri, ailenin sosyo ekonomik ve kültürel özellikleridir (Aydoğmuş, 2001).

Çocuğun kişiliğinin oluşumu, karakterinin biçimlenmesi ve benlik saygısının gelişimi, büyük ölçüde özdeşim modelleri olan anne babanın kişilik yapılarına bağlıdır. Anne ve babanın davranışlarını kendine rol model olarak alan çocuk, böylelikle istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenecek, kendini bu doğrultuda yönlendirecektir. Ancak çocuğun anne ve babasının tavırlarını benimseyebilmesi için ana-baba-çocuk üçgeni arasında, sevgi, saygı ve güven olması gerekir (Yavuzer, 2016).

Anne babalar, bebeklerinin sahip oldukları cinsiyetleri doğrultusunda hareket etmeleri için beklentilere sahiptirler. Sosyolog Barbara Rothman'ın anne adayları üzerinde yaptığı bir araştırmanın verilerine göre; anne babaların çocukları henüz dünyaya gelmezden önce, bebeklerinin cinsiyetlerine göre onlara anlam yükleme eğiliminde oldukları bulunmuştur. Hamileliklerinin son 3 ayında olan ve bebeklerinin cinsiyetlerini bilen anne adayları ile bebeklerinin cinsiyetlerini bilmeyen anne adaylarından fetüslerin hareketlerini betimlemeleri istenmiştir. Bebeklerinin cinsiyetlerini bilmeyen anne adaylarının betimlemelerinde anlamlı bir fark bulunamamışken, bebeklerinin cinsiyetlerini bilen anne adaylarının 'erkek' ve 'kız' bebeklerinin hareketlerini betimlemeleri arasında farklılıklar bulunmuştur. Erkek bebeklerinin hareketleri 'canlı' ve 'güçlü' olarak betimlenirken kız bebeklerin hareketleri daha yumuşak betimlenmiştir (Fine, 2011). Bu araştırmanın da desteklediği gibi anne-babaların çocuklarına dair beklentileri sahip oldukları cinsiyete göre bile değişmektedir.

Ergenlerin kişilik yapıları oluşurken pek çok etkenden etkilenmektedir, bunlardan biri olan anne-baba tutumları bu anlamda önemli bir yere sahiptir. Aynı şekilde anne babaların çocuklarının cinsiyet rollerine göre de beklentileri bulunmaktadır. Anne-baba-çocuk arasındaki ilişkinin temeli anne-babaların tutum ve davranışlarına bağlıdır. Anne baba tutumlarının çoğu, çocuk doğmadan önce oluşur ve anne-babanın çocuklarının olmasını istediği şekle dayanır. Anne-babalarının çocuklarına karşı tutumları genelde kendi anne-babaları ile aralarındaki ilişkiler, anne-babalarının davranışları ve onlara ilişkin hatıralarından etkilenmeleri sonucu oluşur (Yücedağ, 1994. Akt: Kaya,2010).

Bu araştırmanın amacı da ergenlik döneminde anne baba tutumlarının kişilik yapılanmaları ve cinsiyet rolleri ile nasıl ilişkilere sahip olduğunun belirlenmesidir. Literatürde benzer araştırmalar bulunsa da bu üç değişkenin bir arada ele alındığı araştırmaya rastlanmamıştır.

1.7. Tanımlar

Anne- Baba Tutumu: Anne- babaların olumlu-olumsuz tepkide bulunarak çocuklarının sosyal, kişilik ve psikolojik gelişimini etkilemesidir. (Yavuzer, 1998).

Kişilik: Kişinin iç ve dış çevresi ile kurduğu, diğer kişilerden ayırt edici olan tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 2010).

Cinsiyet Rolü: Bireyin kendi kimliğini erkek ya da kadın olarak algılayıp cinsiyetinin gerektirdiği davranışı göstermesidir (Aydın, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan anne-baba tutumları, kişilik özellikleri ve cinsiyet rolleri ile ilgili olan kuramsal bilgilere ve bu konularda yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Ergenlik

Latince anlamı büyüme ve olgunlaşmak olan ‘adolescere’ kelimesinden türeyen ‘adolescent’ kelimesi ergen kelimesine karşılık gelir. Ergenliğin bir süreç olduğunu gösteren bu kelime aynı zamanda kişide gözlenen dinamik gelişim evresi olarak tanımlanır (Yavuzer,2007). Ergenlik terimi genellikle yaşamın ikinci 10 yılını kapsar ve sınırları yaşla çizilen üç aşamadan oluşur: Erken ergenlik (10-13 yaşları), orta ergenlik (14-17 yaşları) ve geç ergenlik (18-20 yaşları). Ergenlik döneminin her aşaması içinde, bireysel farklılıklar ve cinsiyet farklılıkları -kızlar, aşamaları oğlanlardan daha hızlı geçer- görülmekle birlikte, her aşama bir toplumda ya da ortamda, neyin normal ve kabul edilebilir olduğu konusunda bazı bilgiler taşır (Yalom, 2008).

Steinberg (2007) ve Feldman (2008) tüm toplumlar için ergenlik döneminin çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçiş olarak kabul edildiğini ifade etmektedirler. İnsan hayatının bütün dönemleri kendi içinde ayrı ayrı bir önem taşır. Ergenlik dönemi ise toplumsal, biyolojik ve psikolojik açıdan pek çok önemli değişimin meydana geldiği bir dönemdir. Bu yüzden ergenlik birey için önemli bir evredir; fiziksel değişimlerle birlikte, duygusal dalgalanmaların olduğu bir dönemdir. Aynı zamanda ilişkilerde yaşanan olumsuzluklar, çevreden etkilenmeler ve toplumda bir kimlik edinebilme gayretinin verildiği dönemdir (Avcı, 2006). Ergenlik döneminin kişinin hayatında önemli bir yere sahip olmasının nedeni; yaşam boyu etkisini sürdürebilecek değer, inanç, alışkanlık ve kavrayışların olduğu dönem olmasıdır. Bir kimliğe sahip olmak, biyolojik değişimleri kabullenebilmek ve sağlıklı hayat becerileri kazanmanın önemsendiği dönemdir. Aynı zamanda ergen ailesinden uzaklaşabilmek, ahlâk kuralları ve değerler oluşturabilmek ve tüm bunların yanında

bir meslek seçmenin sorumluluğu ve yaşadığı topluma katkı sağlayabilen bir birey olmak ile karşı karşıya kalır (Deniz, 2008).

Freud'un (1905) gelişim evreleri içerisinde 'genital dönem' olarak adlandırdığı dönem ergenlik dönemine tekabül etmektedir. Bu dönemde gencin iki uğraşı vardır, cinsel dürtülerini doyuma ulaştırma isteği ile toplumsal baskılar arasındaki psikolojik dengeyi ego yardımıyla kurmaya çalışmaktır. Anna Freud babası Freud'un aksine ergenlik dönemi üzerinde oldukça durmuştur. A. Freud (1936) ergenliği 'normalliğin anormalliği' olarak tanımlamıştır. Gelişimsel süreç içerisinde ergenlik normaldir; bu süreç içerisinde gelişen süperego ve idin artan dürtüleri sebebiyle genç, çocukluktakine oranla daha karmaşık ve farklı ikilemlerle karşılaşır. Ergenler bu yeni sorun ve ikilemleriyle tek başına baş etmek isterler çünkü bu sayede bireyselleşmeyi amaçlarlar ancak baş etmekte zorlandıkları zaman normalden sapmalar görülebilir (Çelen, 2007). Erik Erikson(1963), bu dönemin temel görevinin, kimlik geliştirmek -başkalarından farklılık hissi- olduğunu ileri sürmektedir. Kimlik hissi; tutarlı ve anlamlı- bireyselliğin tam karmaşıklığını fark ederek- yetenekler ve potansiyelle tutarlı olmalıdır. Ergenler hem evde hem de akran ortamında kim olduklarını tanımlamaya yardımcı yeni roller tecrübe ederler. Erikson'a göre ergenler genellikle ebeveynleri gibi tamamen iyi niyetli insanları, hasımları olarak belirlediklerini ileri sürer. Bu yüzden gençler muhalif bir tutum sergiler ve ebeveynlerinin istediklerini yapmayı reddederler. İleride, ergenler, daha kendine güvenir hale gelirken ve iddialarını ileriye sürmenin daha sofistike araçlarını edinirken, kendilerini daha rafine şekillerde, zevkleri, tercihleri, inançları ve tutumları ile bağımsız olarak sunabilirler (Yalom,2008).

Ergen için aile, toplumsallaşma sürecinin başladığı ve ilişkinin ilk görüldüğü toplumsal birimdir. Bu yüzden de ergenlerin toplumsal uyum sürecinde en önemli etken ailedir (Sayın, 1990). Ergenler insan ilişkilerinin karmaşıklığını, anlayışı ve uzlaşmayı ilk önce gözlem yolu ile evlerinde öğrenir (Yörükoğlu,1984). Anne babanın karşılıklı tutumu sayesinde de aile ilişkilerinin temeli öğrenilir. Uyum ve sıcak ilişkilerin olduğu olumlu bir aile ortamında bu olumluluk çocuğa da yansır. Ancak gergin ve çatışma ile yürütülen ilişkilerin olduğu aile ortamında yetişen çocuk için güvensiz bir ortam oluşur (Yörükoğlu,2000).

2.2. Anne- Baba Tutumu

Çocuklar içine doğduğu ailenin yapısına göre şekil almaktadır. Aile bireyleri, çocuğun hem kişilik gelişimi hem de beden ve ruh sağlığı açısından önemli bir yere sahiptir (Yavuzer, 1994). Bireylerin içine doğup, büyüdüğüleri ‘aile’de kurmayı öğrendikleri ilişki türü daha sonraki hayatlarında diğer insanlarla kuracakları toplumsal ilişki türünü etkileyebilir (Gander ve Gardiner, 1998).

Davranış, çocuklar başkalarını gözlemleyip onların yaptığını yaparken öğrenilir (Bandura, 1997). Anne babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutum ve davranışları çocukların davranışlarını etkiler ve anne babalar, bu davranışlarıyla rol model oluştururlar (Demircioğlu, 2012). Bu yüzden çocukların anne babalarının yaklaşımlarını nasıl anlamlandırdıkları gelişimleri için önemlidir (Güneysu ve Bilir, 1988). Herkes gizil bir modeldir ancak bireyler örnek almak için en fazla sahip olmayı arzuladıkları şeye sahip olmuş kişileri model olarak gözlemler ve taklit ederler (Gander ve Gardiner, 1998). Anne babalar çocukları doğduğu andan itibaren bilerek veya bilmeyerek çocuklarının nasıl davranması, nasıl düşünmeleri, nasıl hissetmeleri ve nasıl algılamaları gerektiğini kendilerinin benimsemiş olduğu anne baba tutumlarını sergileyerek aktarırlar (Alisinamoğlu, 2003). Ebeveynlerin kendi anne babalarından öğrendikleri davranış kalıpları, büyüdüğüleri çevre, eğitim durumları ve sahip oldukları kişilik özelliklerinin hepsinin sonucunda çocuk yetiştirme tutumlarını etkilediğini ifade etmiştir (Erginbay, 2014).

Anne babaların tutumlarında, çocuk yetiştirme üzerine sahip oldukları bilgi birikiminin etkili olduğu düşünülmektedir. Ebeveynlerin çocuk gelişimine dair sahip oldukları bilgi birikiminin yetersiz olması ya da çocuklarına dair gerçekçi beklentiler yerine aşırı beklentiler içine girmeleri, çocuklarında yetersizlik ve eksiklik duygularına yol açabilir. Kimi zaman anne babaların çocuk gelişimine dair bilgi birikiminin yetersizliği çocuklarının ihtiyaç duydukları tutum ve davranışları sergilemelerini engelleyecektir (Yılmaz, 2004).

Anne- babalar ebeveyn tutumu açısından her zaman aynı tutuma sahip olmayabilirler. Farklı tutumlara sahip olmaları, çocuklarına karşı davranışlarının

farklı olması anlamına gelecektir. Bu farklılık çocuğun ‘aile’ kavramını tutarlı değerlendirmesini olumsuz etkileyebilir (Yılmaz, 2001).

İlk iletişim çekirdek aile içinde oluştuktan sonra çocuklar dış dünya ile nasıl iletişime geçecekleri ve nasıl bir ilişki kuracaklarını da yine bu yapı içerisinde deneyimleyerek öğrenir. Öğrendiği bu deneyim sayesinde ileriki yaşamında diğer insanlarla da bu öğrendiği yolla iletişim kuracaktır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Literatürdeki bilgilerden yola çıkarak anne-baba tutumlarını genel olarak 3 ana başlık altında toplamak mümkündür:

1. Otoriter Anne Baba Tutumu
2. Demokratik Anne Baba Tutumu
3. Koruyucu- İstekçi Anne Baba Tutumu

2.2.1. Anne – Baba Tutumlarına İlişkin Modeller

Bu bölümde anne-baba tutumlarıyla ilgili; psikodinamik model, davranışçı model, Baumrind’in sınıflandırması ve Martin ve Macoby’nin modeli açıklanacaktır.

2.2.1.1. Psikodinamik Model

Psikodinamik modele göre; Freud, çocuğun kişilik gelişiminde anne baba ile kurduğu özdeşimin rolü olduğunu belirtir. Aynı zamanda kişilik gelişiminde içselleştirme kavramı üzerinde durur. Küçük yaşlardan itibaren çocuğun, anne babasının tutum ve değerlerini benimsemesi sonucu ileriki yıllarda kendi çocuklarına karşı benzer tutum ve davranışlar içerisinde girmesi olasıdır. Freud’a göre özdeşim, çocuk için duygusal yönden önem taşıyan bir kişinin değer yargılarının, pek çok davranışının, ilgilerinin birçoğunun bütünsel bir şekilde benimsenmesi ve kendine mal edilmesi durumudur (Doğan, 1999).

Psikodinamik modeli temel alarak çalışanlar anne-baba –çocuk üçgeni arasındaki duygusal ilişkiden yola çıkarak 3 konu üzerinde durmuştur; çocuğun psikoseksüel, psikososyal gelişimi ve anne-baba ile kurulan ilişkinin kişilik gelişimine etkisi. (Darling ve Steinberg, 1993). Her ailenin kendi iç dinamiğine bağlı

olarak, anne-baba-çocuk üçgeni arasındaki duygusal ilişki farklılık gösterir. Her ailenin kendi içinde benimsediği ve sergilediği anne-baba tutum ve davranışlardaki farklılıklar bu değişime sebebiyet verir (Darling ve Steinberg, 1993). Freud'a göre, yeni doğan bebek var olan tüm libido enerjisini kendi fizyolojik gereksinimlerini karşılayabilmek ve rahatlığını sürdürebilmek amacı ile kullanır. Kendisinin bakımını ve gereksinimlerini sağlayan bir diğer kişinin, yani bakım verenin varlığını fark etmeye başlaması ile birlikte bebek öz sever libidosunu bakım veren kişiye yöneltir. Bu sayede yaşamın ilk aylarındaki libido nesneye yönelik libidoya dönüşür ve bebeğin kendi varlığı dışındaki insan ve nesnelere yönelmeye başlar. Bireyin sağlıklı gelişimi ve özellikle özsaygı duygusunun sürdürebilmesi için özsever libido ve nesneye yönelik libidonun uyumlu bir denge içinde olması önemlidir (Geçtan, 1988).

Freud, anne – baba tutum ve davranışlarının çocuğun gelişiminde etkili olduğunu düşünür Bu bağlamda bakıldığında çocukluk hayatının ilk 5 yılına önemle vurgu yapılmaktadır (Yeşilyaprak, 2003).

Psikanalitik teori çerçevesinden bakıldığında erkek ve kız çocukları cinsiyetlerine göre ayrılmaksızın yaşamlarının ilk 4-5 yılı boyunca sadece onlara bakım veren kişi ile özdeşim kurarlar bu yüzden de bakım veren dışındaki insanlarla olan ilişki daha ikinci planda ve daha geç devreye girer (Yavuzer, 1976).

2.2.1.2. Baumrind'in Sınıflandırması

Baumrind (1967, 1971, 1989) yürüttüğü çalışmalarda anne – baba tutumlarına dair kuramsal temel ile ilgilenmiştir. Baumrind (1968,1971) okul öncesi çağıdaki çocukları hem ev ortamlarında gözlemlemiş hem de laboratuvar ortamında anne – baba - çocuk etkileşimini incelemiştir ve anne baba tutumu için 4 boyut belirlemiştir. Ebeveyn-kontrol boyutu; çocukların, anne-babaları tarafından konulan kurallara ne ölçüde uymak zorunda olduklarını ifade etmektedir. Ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık boyutu; anne-babaların çocuklarının fikir ve düşüncelerine ne derece saygı duydukları, önemsedikleri, düşünce ve fikirlerini ifade etmek konusunda ne oranda teşvik ettikleri, çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriyorlarsa bunun nedenlerini ne ölçüde açıkladıklarını gösterir. Olgunluk beklentisi boyutu; anne-babaların çocuklarının psikososyal ve zihinsel gelişimleri ile

ilgili alanlarda başarı elde etmeleri için ne derece destek oldukları ile ilgilidir. Bakım-destek boyutu; anne-babaların çocukları ile kurdukları ilişkilerindeki yakınlıkları, sevecenlikleri ve sıcaklıkları ile ilgili boyuttur (Baumrind,1991). Baumrind bu 4 boyutun kesişmesinden otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere 3 temel anne baba tutumunun ortaya çıktığını ileri sürmüştür (Yılmaz, 2000).

Tablo 2.1. Baumrind'in Anne- Baba Tutumuna İlişkin Sınıflandırması (Yılmaz,2000)

	Kontrol		Açık İletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Otoriter	✓			✓	✓			✓
Demokratik	✓		✓		✓		✓	
İzin Verici		✓	✓			✓	✓	

Tablo 2.1 de görüldüğü gibi Baumrind'in sınıflandırmasına göre bütün boyutlardaki özelliklere yüksek derecede sahip olan anne-babalar demokratik olarak adlandırılmaktadır. Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler otoriter olarak adlandırılmakta,kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarından düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek olan anne-babalar ise izin verici olarak adlandırılmaktadır.

2.2.1.3. Martin ve Maccoby'nin Modeli

Baumrind'in ortaya attığı görüşe farklı bir bakış açısı getiren Martin ve Maccoby, yaptıkları çalışmalar sonucunda ebeveynliği talepkarlık ve duyarlılık olarak iki başlıkta ele alıp, incelemişlerdir (Maccoby ve Martin,1983). Duyarlılık

boyutu; anne – babanın çocuğunu bireyselleşme konusunda ne ölçüde kabul ettiği, bu bireyselleşmeyi ne ölçüde teşvik ettiği ve desteklediğiyle ilgilidir. Talepkârlık boyutu ise anne-babaların çocuklarından ne ölçüde sorumlu ve olgun davranışlar bekledikleriyle ilgilidir.

Ortak yönler bulunsa da her aile birbirlerinden farklı yapılanmalara sahip olduğu için ebeveynler duyarlılık ve talepkârlık davranışları bakımından da farklılıklar göstermektedir. Bazı aileler çocuklarına sevecen, ilgili, sıcak ve destekleyici olurken bazı aileler daha umursamaz/reddedici olabilmektedir. Bazı aileler çocuklarına karşı aşırı talepkâr olurken bazıları ise çocuklarına aşırı özgürlük vermektedir (Steinberg, 2007).

Baumrind tarafından tanımlanan dört temel anne-baba tutumunu, Martin ve Maccoby (1983) demokratik, otoriter, izin verici ve ihmalkâr olmak üzere yeniden sınıflandırmışlardır. Yaptıkları bu sınıflandırmaya göre; duyarlılık ve talepkârlık boyutu yüksek olanlar demokratik anne-baba tutumuna, duyarlılık boyutu düşük, talepkârlık boyutu yüksek olanlar ise otoriter anne-baba tutumuna sahip olarak tanımlanmaktadır.

Martin ve Maccoby, Baumrind'in izin verici tutumunu, ihmalkâr izin verici ve müsamahakâr izin verici anne babalar olmak üzere iki şekilde ele almıştır. İhmalkâr izin verici anne babalar çocuklarının davranışlarına kural ve sınır getirmeyen ebeveynlerdir çünkü çocuklarına karşı ilgisizlerdir. Samimi, sıcak ve alâkadar değildirler. Müsamahakâr izin verici anne babalar çocuklarına karşı ilgili ve hoşgörülüdür ancak sınır ve kural koymaktan yana değildirler. Kural ve sınır yoktur (Erginbay, 2014).

2.2.2. Anne Baba Tutumları

Anne baba tutumları Türkiye’de Kuzgun (1972) ve Eldeliklioğlu (1993) tarafından yürütülen çalışmalardan sonra üç kategoride toplanmıştır Bunlar; ‘Otoriter Anne – Baba Tutumu’, ‘Koruyucu/İstekçi Anne – Baba Tutumu’, ‘Demokratik Anne – Baba Tutumu’ dur.

2.2.2.1. Otoriter Anne Baba Tutumu

Kristan Glasgow ve meslektaşları (1997) otoriter anne babaları, çocuklarına karşı hem fazlasıyla talepkar hem de oldukça tepkisiz olarak tanımlar: ‘Bu anne babalar, çocukların davranış ve tutumlarını bir dizi standart doğrultusunda kalıba sokmaya ve denetlemeye çalışırlar. Otoriteye itaati, saygıyı ve düzeni vurgulama eğiliminde olurlar. Çocuklarla fikir alışverişine girmeyi reddeder, onlardan açıklama beklemeden kurallara uymalarını isterler’ (Bee 1997). Diğer tip ailelerde büyüyen çocuklarla karşılaştırıldığında, bu tip ailelerde büyüyen çocukların okulda daha başarısız, akran ilişkilerinde daha az becerili oldukları ve özgüven eksikliği yaşadıkları görülür (Baumrind, 1991; Maccoby ve Martin, 1983). Bu çocuklardan bazıları boyun eğmiş görünür; bazılarındaysa yüksek düzeyde saldırganlık ya da diğer kontrolsüzlük belirtileri görülebilir (Caputo, 2004).

Suçlayan, cezalandıran ve sürekli karışan ana-babaların çocuklarının kolayca ağlayan çocuklar olduğu görülür. Baskı altında büyüyen çocuklarda genellikle isyankâr vaziyet alışlarla birlikte aşağılık duygusu da gelişebilir. Böyle bir ortam da yetişen çocuk dıştan denetimli bir kişilik geliştirir. Çünkü içinden geldiği gibi davranmak yerine olması gerektiği gibi davranmak şeklinde koşullandırılır (Yavuzer, 2016). Otoriter tutum çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Bu tutumda anne baba katı bir disiplin uygular. Anne ve babadan birisinin ya da her ikisinin baskısı altında olan çocuk, sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık, küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 2016). Bu çocuklar akran ilişkileri içerisinde utangaç ve çekingendir. Özgüveni eksik, sessiz ve çekingen olan bu çocuklar aynı zamanda yaratıcı ve yenilikçi de olamazlar (Haktanır ve Baran, 1998).

Otoriter anne baba tutumuna sahip aile içerisinde yetişen çocukların, insanlarla ilişki kurarken desteğe ihtiyaç duyan, duygu ve düşüncelerini ifade etmekte yetersiz kalan, korku – kaygıları olan ve anne babalarına karşı sevgi beslemeyen çocuklar olduğu gözlenmiştir (Günel, 2007).

2.2.2.2. Koruyucu / İstekçi Anne Baba Tutumu

Koruyucu / istekçi anne baba tutumuna sahip ebeveynler, çocuklarını aşırı bir himayeci tutumla yetiştirirler (Kulaksızoğlu, 2000).

Hoşgörölü ve sıcak davranan ancak otoritelerini az kullanan, müsamahakâr ya da izin verici anne babaların yetiştirdiği çocuklarda da bazı olumsuz sonuçlar görülür. Ergenlik döneminde okulda başarıları biraz daha düşüktür ve saldırgan olma eğilimindedirler. Özellikle anne baba saldırganlığa izin veriyorsa, okulda akranlarıyla ilişkilerinde biraz daha olgunlaşmamış davranışlar sergilerler. Sorumluluk almaktan daha çok kaçınırlar ve daha bağımlıdırlar (Maccoby ve Martin, 1983).

Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının bireysel olarak bir şeyleri yapmasına fırsat vermemektedir. Onların yorulmaması, üzülmemesi ve zorlanmaması için pek çok şeyi kendileri yapmaktadır. Bu tutumun sonucu olarak; bağımlı ve özgüven duygusuna sahip olmayan ve zayıf bireyler yetişir (Yaprak, 2007).

Koruyucu/istekçi tutum; ebeveynlerin çocuklarını aşırı koruması ve fazlasıyla özen göstermeleri anlamına gelen tutumdur. Çocuğun bağımsız kararlar almasına izin vermeyen ve aşırı denetimci olan bu tutum, çocuğun psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkiler ve çocuğun büyümesi engellenmiş olur (Yavuzer, 2006).

Bu tutumla yetişen bireyler, bütün hayatları boyunca anne-babaları tarafından kontrol edilmeye muhtaç, anne babaları tarafından yönetilmeye tâbi oldukları için özgüvenleri düşük, bağımlı davranışlara sahip, duygusal kırılmalara karşı hassas ve sorumluluk almaktan kaçan bireyler olacaklardır (Eminoğlu, 2007).

Çocuğun bu denli korunuyor olması ergenlik döneminde de bireyselleşmeye izin vermeyeceği için yetişkin hayatta da sürekli olarak başkalarına muhtaç, özgüveni düşük, pasif, çekinik ve sorumluluk sahibi olamayan bireyler olacaklardır. (Yavuzer, 2016).

Koruyucu/İstekçi anne baba tutumuna sahip olan aileler, ergenlik döneminde çocuklarını dış dünyadaki tehlikelerden koruyabilmek adına bu tehlikeleri çocuğuna abartılı bir şekilde ileterek evden uzaklaşmasının önüne geçmek ister. Evden ayrılması durumunda anne-baba olarak hissedecekleri olumsuz duyguları çocuklarına ileterek onlarda vicdanen bir rahatsızlık ve suçluluk duygusu uyandırır ve bireyselleşme süreçlerinin önüne set çekmiş olurlar (Kulaksızoğlu, 2000).

2.2.2.3. Demokratik Anne Baba Tutumu

Olumlu sonuçların en tutarlı olarak görüldüğü ebeveynlik örüntüsü, demokratik tarzıdır (Yavuzer, 2016). Anne babanın hem denetim hem de sıcaklık düzeyi yüksektir. Belirgin sınırlar koyarlar, toplumsal açıdan olgun davranışlar bekler ve bunları pekiştirirler, aynı zamanda çocuğun bireysel gereksinimlerine karşı duyarlıdır. Bu tutumda çocuk yetiştiren anne babalar, dizginleri çocuğun eline de bırakmazlar. Demokratik anne babalar, çocuk yaramazlık yaptığında disiplin tekniklerini uygun bir şekilde kullanırlar. Otoriter anne babalara oranla fiziksel cezaya başvurmazlar görülür onun yerine dışarıda geçirilen zamanın kısıtlanması gibi hafif cezaları yeğlerler. Böyle ailelerde büyüyen çocuklarda özsaygının tipik bir şekilde yüksek olduğu görülür. Daha bağımsız olmalarının yanı sıra aynı zamanda anne babanın isteklerine de daha çok riayet ederler daha diğerkâm (empati içeren, başkalarını düşünen) davranışlar da sergileyebilirler. Okulda kendilerine güvenli ve başarı yönelimlidirler; ilkökul, lise ve üniversitede daha iyi notlar alırlar (Bee ve Boyd, 2009). Çocukların kişilik gelişimlerine en uygun olan tutumdur. Bu tutumu benimseyen anne babalar, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabildikleri gibi çocuklarını denetleyebilirler. Belli sınırlar ve kurallar içerisinde çocuklarına verdikleri özgürlükler sayesinde çocuklarına hem özgüven duygusunu hem de sorumluluk duygusunu geliştirebilecekleri sağlıklı bir ortam sunmuş olurlar (Özdemir ve ark, 2012).

Demokratik tutuma sahip ebeveynler birbirlerine karşı sevgi beslerler ve bu sevgi bulundukları ortamı da etkiler. Çocuklarına birer model teşkil eden anne babanın birbirlerine saygılı davranmaları çocuklarını da olumlu yönde etkiler (Kulaksızoğlu, 2011). Her ailede olabilen anlaşmazlıklar bu tutuma sahip ailelerde de

görülebılır ancak bu anlaşmazlık ya da gerginlik ortamı uzun sürmez aksine daha sıcak ve ılımlı bir ortam vardır (Yörükoğlu, 2011).

Demokratik tutumu benimseyen aileler de kurallar koyarlar ancak bu kurallar sadece çocuklar için değildir. Bu kurallar anne ve baba için de geçerli olduğundan anne-baba-çocuk eşit haklara sahiptir (Kulaksızoğlu, 2011).

Demokratik anne baba tutumuyla yetişen çocuklar; sosyal, arkadaş canlısı, mutlu, özgüveni yüksek, sorumluluk almaya istekli, yaratıcı, kurallara saygılıdır ve akademik başarıları yüksektir (Haktanır ve Baran, 1998).

2.3. Cinsiyet Rolü

Cinsiyet; bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2016). Toplum içinde de cinsiyet dendiği zaman akla ilk gelen ‘erkek’ ve ‘dişi’ olma durumudur. Yani biyolojik olarak bir ‘penis’e mi yoksa ‘vajinaya’ mı sahip olduğunuzdur. Sınıflandırma temelde bu sahip olduğunuz cinsel organa göre yapılır. ‘X’ ve ‘Y’ kromozomu cinsiyeti belirleyen kromozomlardır. Bu bağlamda baktığımızda; eğer ‘XY’ kromozomuna sahipseniz cinsiyetiniz ‘erkek’; ‘XX’ kromozomuna sahipseniz cinsiyetiniz ‘kadın’ olarak tanımlanır. Bu tanımlamalardan sonra ise toplumda kabul gören ve cinsiyetinize uygun olarak sergilemeniz ve benimsemeniz gereken davranışlara uygun olmanız beklenir. Örneğin, erkek çocuklar, kültürlerinde erkek çocuk için uygun görülen birçok davranış konusunda kendilerini rahat hissedecek şekilde toplumsal bir erkek cinsiyeti duygusuyla büyütülür. Bu oluşum anne-babanın çocuk sahibi olma düşüncesine kadar dayanır. Neredeyse her anne-baba çocuk sahibi olmadan önce çocuklarının cinsiyetlerine dair kendi istek ve arzuları doğrultusunda hayaller kurarlar. Biyolojik cinsiyeti belli olduktan sonra anne-babalar bebeğin cinsiyeti ile uyumlu, toplumsal olarak cinsiyete özgü olarak kabul edilen hazırlıkları yaparlar (Bee ve Boyd, 2009). Örneğin, bireylerin içinde bulundukları durumlara uygun olarak davranmasıdır, hem atılgan hem şefkatli hem erkeksi hem kadınsı olunabilir. Örneğin mimar olan bir erkeğin, mühendislik becerisinin yanında estetik anlayışa (mimarlık mesleğinin hem kadınsı hem erkeksi özellikler taşıdığı düşünülmekte) da sahip olup ikisini de harmanlaması

beklenir. Çünkü kadınsı olarak nitelendirilen detaylar konusunda bir eksiklik olması durumunda ürünü kusurlu olarak üretme ihtimali yüksektir. Daha dengeli bir kişiliğe sahip olmak bir mimarın hem estetik detaylara hem de mekanik konulara dikkat ederek daha kaliteli bir ürün çıkartma ihtimalini yükseltir (Bem, 1974).

2.3.1. Cinsiyet Rolü ile İlgili Modeller

2.3.1.1. Toplumsal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura (1977) ve Walter Mischel (1966) gibi toplumsal öğrenme kuramcıları, çocukların cinsiyet rolü davranışının gelişmesinde doğrudan pekiştirme ve model almanın yanı sıra çocukların izlediği çeşitli iletişim araçlarında sergilenen stereotipik cinsiyet rolü modellerinin etkisini vurgular (Akt: Keldal,2015). Toplumsal öğrenme kuramcıları, örneğin, erkek çocukların kamyonlarla oynamayı tercih etmesini, anne babaların erkek çocuklara çok sayıda kamyon alınmasına ve bu tip oyunları doğrudan pekiştirmesine bağlar (Bee ve Boyd, 2009). Toplumsal öğrenme kuramcılarının getirdiği bakış açısını savunanlar, anne babaların henüz 18 aylık çocuklarda bile cinsiyet temelli etkinlikleri pekiştirdiğine dikkat çekerler (Bee ve Boyd, 2009). Çocuğun oyun davranışlarının toplumsal cinsiyete uygunluğuna daha az önem veren anne babaların çocukları ile karşılaştırıldığında, anne babaları cinsiyet temelli oyuncak seçimini ya da oyun davranışlarını ödüllendiren, anneleri ailede geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen yürüme çağına gelmiş çocukların, toplumsal cinsiyet etiketlerini daha erken öğrendiğini gösteren veriler de bulunmaktadır (Fagot ve Leinbach, 1989; Fagot ve Leinbach, 1992).

Benzer şekilde okul çağındaki çocukların anne babaları da çocukları için boş zaman etkinlikleri seçerken toplumsal cinsiyet stereotiplerinin etkisi altında kalırlar. Erkek çocuklar spor ve bilgisayar oyunuyla ilgili etkinliklere, kız çocuklarından daha fazla teşvik edilirler (Fredricks ve Eccles, 2005; Simpkins, Davis –Kean ve Eccles, 2005). Bunun nedeni, çeşitli yeteneklerde cinsiyete bağlı farklılıklar olduğuna inanılmasıdır. Araştırmalara göre, çocuklar da zamanla anne babalarının düşünceleri doğrultusunda spor yeteneğinin cinsiyet farklılıkları ile bağlantılı olduğuna inanmaya başlarlar ve bu da etkinlik tercihlerini etkiler (Bee ve Boyd, 2009).

2.3.1.2 Bilişsel Gelişim Kuramı

Büyük oranda Piaget'nin kuramına dayanan ikinci bir bakış açısı da Lawrence Kohlberg'in cinsiyet rolü gelişimi sürecinin en önemli yönünün, çocuğun toplumsal cinsiyet rolü kavramını anlaması olduğu görüşüdür (Akt: Yılmaz, 2014).

Kohlberg (1969)'e göre üç aşamadan oluşan bir süreçtir. İlk aşamada çocuklar cinsiyet kimliğini öğrenirler. Bu aşamada çocuğun öğrendiği, insanların iki cinsiyetten birine ait olduğunu öğrenmeye başlar. Kendilerini kız ya da erkek olarak ayırt etmeyi öğrenirler ancak diğer insanların cinsiyetlerin zaman zaman karıştırabilirler. Bunun ayırma varabilirler ancak cinsiyet kimliğinin kalıcılığı ve değişmezliğini kavrayamamışlardır. İkinci aşamada ise çocuk yavaş yavaş cinsiyetin sürekliliğini anlamaya başlamıştır, bunun için çevresini gözlemlemekte ve bilişsel şemaları aracılığı ile uygun olan ve olmayan davranışları ayırt etmeye başlar. Bu aşama da gene de çocuklar fiziksel değişimin cinsiyeti de değiştireceğini düşünmektedirler. Üçüncü ve son aşama da ise çocuklar artık cinsiyetin değişmezliğini anlamış, fiziksel değişim ne olursa olsun değişmeyeceğini de kavramışlardır. Bu aşama da insanlar toplumun kabul ettiği ve beklentileri doğrultusunda kendi cinsiyetine uygun davranışları sergilerler (Dökmen, 2004).

2.3.1.3. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı (Gender Schema Theory)

Toplumsal şema yaklaşımı Bem (1981) tarafından geliştirilmiştir ve bilişsel gelişim kuramı ve sosyal öğrenme kuramının cinsiyetlerin ayrılması ve toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl kazanıldığı ile ilgili olarak yaptığı açıklamaları birleştirmektedir (Çıtak, 2008). Bu kuram, toplumsal cinsiyet kavramının ve cinsiyet rolü davranışının gelişimi ile ilgili olarak yaklaşık on sekiz ay ile iki – üç yaş arasında çocuğun insanları, nesneleri, etkinlikleri ve nitelikleri toplumsal cinsiyete göre kategorize etmesi için temel bir şema olduğunu ileri sürer (Bee ve Boyd, 2009).

Geleneksel cinsiyet rolü yaklaşımına göre cinsiyet rollerine farklı bir bakış açısı getirmiştir. 1970'lerde ilk kuramı ortaya atan Sandra L. Bem' dir. İlerleyen yıllarda ise Juris I., Berzins ve Janet T. Spence gibi isimler kuramı geliştirmiştir ve literatürde dikkat çekici bir konum almasını sağlamıştır (Mayer ve Suttan, 1996).

Bu kuramın geleneksel kuramlardan en büyük farkı cinsiyet rollerini açıklarken; bireyde her iki cinsiyete özgü tutum ve davranışların bir arada bulunabileceği, hatta bulunması gerektiğini dile getirmesidir (Mayer ve Suttan, 1996). Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı'nın bireyde her iki cinsiyete de özgü tutum ve davranışlar bulunması gerektiğini savunma sebepleri; her iki cinsiyete özgü tutum ve davranışlara sahip bireylerde, benlik saygılarının dikkate değer şekilde yüksek olduğunun saptanmasıdır (Hoffman ve Borders, 2001).

İlk toplumsal cinsiyet şemasının oluşması için çocuğun toplumsal cinsiyet sürekliliğini anlamasına ihtiyaç yoktur. Bu durum da toplumsal cinsiyet şema kuramı ile Kohlberg' in bilişsel gelişim kuramı arasındaki en büyük farklılıktır. 5 ya da 6 yaşlarında toplumsal cinsiyetin değişmezliğinin anlaşılmasıyla beraber çocukta ‘ bana benzeyen insanların yaptığı şeyler’ üzerinde daha ayrıntılı bir kural ya da şema gelişir ve onlarda bu kuralı diğer kurallar gibi mutlak görürler. Ergenlik döneminin başlarında ilk gençlik çağındaki çocuklar, cinsiyet rolü kavramlarının katı kurallar değil, toplumsal gelenekler olduğunu anlar (Katz ve Ksanskak, 1994).

2.3.1.4. Biyolojik Yaklaşımlar

Biyolojik yaklaşımlar beynin yapısını temel alarak açıklamalarda bulunmaktadır. Mekânsal yeteneklerde erkeklerin kadınlara oranla daha iyi olmaları, aynı zamanda kadınların sözel yeteneklerde erkeklere oranla daha gelişmiş olmalarını beyin özelleşmesine dayanarak açıklamakta ve toplumsal cinsiyet farklılıklarının sebebinin de biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını ileri sürmektedirler (Dökmen, 2004). Ancak bahsi geçen farklılıkların genler ve hormonlarla açıklanma çabası günümüzde pek kabul görmemektedir (Demirtaş, 2004).

2.4. Kişilik

Kişilik kavramının açık bir tanımını vermek zordur. Farklı disiplinlerde farklı tanımlar mevcuttur. Bu bölümde çeşitli disiplinlere göre kişilik teriminin açıklaması yapılacaktır.

Kişilik; bir çocuğu ya da yetişkini diğerlerinden ayıran ve diğer insanlarla ilişkilerinde gözlemlenen görece kalıcı tepki ve etkileşim örüntüleridir (Bee ve Boyd, 2009).

Kişilik; Kişinin iç ve dış çevresi ile kurduğu, diğer kişilerden ayırt edici olan tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 2010).

Kişilik; bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet (TDK, 2016).

Kişilik; bireyin toplumsal yaşam içinde edindiği alışkanlıkların ve davranış biçimlerinin tümüdür (Toplumsal Bilim Terimi, Kurşun Kalem, <http://www.kursunkalem.com/sosyoloji-terimi/kisilik/> kaynak, 2017).

Kişilik; Kişinin, işler durumdaki bedensel ve ruhsal özelliklerinin kendine özgü olan, az çok belirgin bütünlüğüdür (Ruh Bilim Terimi).

Kişilik; Kişinin özünü oluşturan, kuran, kişiyi kişi yapan özelliktir (Felsefe Terimi, Kurşun Kalem, <http://www.kursunkalem.com/sosyoloji-terimi/kisilik/> kaynak, 2017).

Kişilik; bireyin davranış biçimleri, nelere karşı ilgi duyduğu ve nelere karşı eğilim içinde olduğunun, bireyin yapılanmasının, ruhsal davranışlarının ve sahip olduğu yeteneklerinin en geniş kapsamlı karakteristik bir bütünlemesidir (Norman, 1975).

Kişilik; bireyin kendi içinde bulunduğu çevresine, uyumlu olabilmek için gereken, kendine özel ve tek kabul edilen psiko-fiziksel sistemler çerçevesinde dinamik örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Evrin, 1976).

Kişiliğin oluşum evreleri düşünüldüğünde, bireyin sahip olduğu genetik (kalıtsal) özellikleri de önemli bir yere sahiptir. Yaratılan bütün varlıklar kendi türlerine has özelliklere sahiptir. Bu varlıklardan biri olan insan da kendi türüne özgü ortak bir kalıtıma sahiptir. Ortak bir kalıtıma sahip olduğu gibi tamamen aynı

değillerdir ve katılımsal değişikliklere de sahiptirler. Bu sahip olunan kalıtsal değişiklikler de bireyler arasında da değişiklikler olmasına sebep olur. Her bireyin türüne özgü ortak bir kalıtıma sahip olmasının yanında birey içine doğduğu aile ve soyuna özgü olan kalıtsal özellikleri de taşımaktadır (Eroğlu,2013)

Tek bir ortak tanım üzerinde uzlaşamamış olması, kişiliği birçok faktörün etkiliyor olmasına bağlanabilir. Bu çalışmada kişilik üzerinde etkili olabilecek faktörlerden anne baba tutumlarının kişilik ile ilişkisi incelenecektir.

Kişiliğin oluşumunda birçok faktör etkilidir. Bunlardan ilki doğuştan getirdiğimiz ‘mizaç’ olarak adlandırdığımız özelliklerdir. Mizaç, kalıtımla geçen ve yaşam boyunca çok az miktarda değişime uğrayan yapısal özelliklerdir (Akiskal ve ark.,1983, Akt:Uçak, 2015). Mizaç yapısal, biyolojik ve genetik temele dayanan tavır ve davranışları içerir (Goodwin ve Jamison, 1990, Akt: Yaman, 2016).

Çocukların ruhsal yönden sağlıklı veya olumsuz kişilik geliştirmelerinde anne-baba-çocuk ilişkisi önemli role sahiptir (Ekşi, 1990).

Anne-babaların çocuklara karşı tutumları çocukların kişilik özelliklerine katkıda bulunur, daha sonraki dönemlerde uyumlu-uyumsuz, içedönük-dışadönük, bağımlı-özerk özellikler sergileyebilirler (Özgüven,2001).

Ebeveyn çocuk üzerine yapılan araştırmalar göstermiştir ki, annenin ya da ebeveynin çocuğuyla olan etkileşimi çocuğun duygusal, sosyal, fiziksel ve zihinsel gelişiminde, kişiliğin oluşmasında kritik öneme sahiptir (Agarwel ve Saxena, 1979).

2.4.1. Kişilik ile İlgili Modeller

2.4.1.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, normal ve anormal zihinsel süreçlerin insanların ruhsal dünyasını nasıl etkilediğini ve hayatımıza somut olarak nasıl bir yansıma yaptığı konusunda önemli bilgiler sunar. Psikanalitik kuramın çıkış noktası Spinoza’nın tanımladığı nedensellik varsayımı olarak kabul edilir. Bu varsayıma göre, insanların davranışlarının hiçbirisi rastgele ya da bir nedene bağlı olmaksızın değildir. Her

davranışın bir nedeni vardır. İnsan davranışlarının altında yatan nedenler çeşitli olabilir. Bireyin iç dünyasına ait olabileceği gibi çevresine yani dış dünyaya da bağlı olabilir. (Arı ve ark., 1999).

Freud kişiliği üç başlık altında toplamıştır; id, ego ve süperegö. İd, dürtüseldir, bütün istekler onda toplanmıştır ve enerji deposudur. Kişiliğin ahlak dışı birimidir. İd, doğumla beraber dünyaya gelmeyle başlayan, saldırganlığı içeren, cinsiyeti içeren, bilinç dışı olan, mantık, ahlak, kural, zaman ve mekan kavramını barındırmayan bir yapılanmadır. Ego, doğumla birlikte gelmez, zaman içinde yavaş yavaş gelişir. Kişinin dış dünya ile iletişimini sağlayan yapılanmadır. İd'in çalışma prensibi haz ilkesidir, ego her şeyi dürtüsel olarak isteyen id'in isteklerini frenleyip, erteleyip, dengeleyerek çevreyle uyumlu ve kabul edilebilir hale getirmekle vazifelidir. Ego'nun çalışma prensibi ise gerçekliktir. Süperegö da ego gibi doğumla gelen bir yapılanma değildir, sonradan zaman içerisinde gelişir. Toplumun ahlaki kurallarını kapsar. Ahlaki kurallara aşırı bir bağlılık ve sevgi, nefret gibi duyguları içerir. Görevi idin bilinçsizce talep ettiği haz ilkesi doğrultusundaki isteklerini ego aracılığı ile toplumu bozacak tehditlerin kontrol altına alınmasını sağlamaktır. Ego, id ile süperegö arasındaki dengeyi bulmakla görevlidir (Rylock, 1981; Holl ve Lindzey, 1959).

Jung kişiliğin kavramsallaştırılmasında 3 konunun önemini vurgular; bir, kişiliği oluşturan bölümlerin neler olduğu, iki, kişiliğin etkin olabilmesi için hangi kaynaklardan enerji aldığı, üç, kişilik yapılanmasının nasıl oluştuğudur. Bunun yanında kişiliği temel olarak içedönük ve dışadönük olmak üzere ikiye ayırmıştır. İçsel ve dışsal dünya ile baş edebilmek için ise dört fonksiyonun olduğunu söylemiştir;

Duygu, en basit bilgi alma yoludur, içsel ve dışsal duyu organları aracılığıyla toplanan bilgidir.

Düşünme, elde edilen bilgilerin mantık süzgecinden geçirilerek değerlendirilmesidir. Bilgileri tüm yönleri ile ele alma ve karar verme gibi.

Sezgi, algılamının bilinçdışı süreçlerle gerçekleşmesidir. Bireylerin atfetmeleridir.

Hissetme, bilgileri değerlendirme sürecidir ancak duygusal yanıtların değerlendirilmesidir. Bunlardan yola çıkarak Jung 8 tür kişilik tanımlar (Sayar ve Dinç, 2009).

Düşünen içedönük – Düşünen dışadönük; Duygusal içedönük – Duygusal dışadönük; Duyusal içe dönük – Duyusal dışadönük; Sezgisel içe dönük – Sezgisel dışadönük.

2.4.1.2. Davranışsal Kuram

Davranışın çevresel ve durumsal belirleyicilerinin önemli olduğunu savunmaktadır. Kişisel ve çevresel değişkenler arasında sürekli bir etkileşim vardır ve davranış bunun sonucunda oluşur. Öğrenme yoluyla çevresel koşullar davranışa yön verir, kişinin davranışı da çevreyi şekillendirir. Bunu inceleyen yaklaşıma davranışsal yaklaşım, sosyal öğrenme ya da sosyal bilişsel yaklaşım da denir. Dayandığı temel genel olarak uyaran tepki psikolojisidir (Atkinson ve ark, 1996). Öğrenme kuramcıları kişiliğin davranış ile aynı anlamı taşıdığını savunur. Kişiliği inceleyebilmek için onu oluşturan uyaran – davranım – pekiştireç üçlüsünün de analiz edilmesi gerekir (Aytaç, 2000).

Sosyal öğrenme kuramına öncülük eden Bandura, kişinin neyi, neden yaptığını anlayabilmesinin, ona sorulması ve gözlemlenmesiyle sağlanabileceğini savunur (Morgan, 1995). Bandura, çevresel uyarıcıların davranış ile karmaşık bir şekilde etkileşim içinde olduklarını savunur. Bunlardan her biri birbirini etkileyebilir, değiştirebilir. Bazen bu etkileşim ya da değişim karşılıklı olabileceği gibi tek taraflı da olabilir (Gerrig ve Zimbardo, 2012).

2.4.1.3. Biyolojik – Fizyolojik Kuram

Bu kuram bireylerin sahip oldukları cinsiyetlere göre atfedilen ve kabul gören özelliklere sahip olup olmadıkları ile ilişkili olduğunu savunur.

MÖ. 4. Yüzyılda Hipokrat mizacın, kişiliğin önemli bir yanı kabul edildiğini ve onu şekillendiren, etkileyen şeylerden birinin de bedenin kimyası olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Mizacı insan bedeninde bulunan sıvıların miktarlarına göre dört tip olarak açıklamıştır;

Hafif kanlı (sanguine) mizacı tipinde olanlarda , ‘kan’ bedende egemen olan sıvıdır. Kişilik özelliği olarak; eğlenceli, neşeli ve canlı olurlar.

Ağır kanlı (phlegmatic) mizaç tipinde olanlarda, ‘balgam’ sıvısı bedene hâkimdir. Kişilik özelliği olarak; uyumaktan ve dinlenmekten hoşlanırlar, aynı zamanda da yavaş hareket ederler.

Sevdalık (melankolik) mizaç tipinde olanlarda ‘kara safra’ sıvısı bedene hâkimdir. Kişilik özelliği olarak cesur ve derin düşünme yeteneğine sahiptirler. Tabiatları duygusal ve romantiktir.

Asabi (choleric) mizaç tipinde olanlar da ‘sarı safra’ sıvısı bedene hâkimdir. Kişilik özelliği olarak, serttirler ve çabuk sinirlenirler. (Psikoloji Portalı, <http://www.psikolojiportali.com/hipokrata-gore-mizac-tipinizi-belirleyin/>.)

2.4.1.4. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Allport ve Odbert’in 1966 yılında araştırmaya başladığı kişilik özelliklerini; Robert R. Mc Crea ve Paul T. Costa 1978 yılında şeklini verdiği Beş Faktör Kişilik Özellikleri Kuramı ile günümüze taşımıştır.

Kuram geliştirildiği zaman duygusal dengesizlik, deneyime açıklık ve dışa dönüklük olmak üzere üç boyutta oluşturulmuştu. İlerleyen yıllarda bu kavramlara ek olarak uyumluluk ve sorumluluk kavramları da eklenerek beş faktörlü bir kişilik modeli oluşturulmuştur (Sayın ve Aslan, 2005).

Bireylerin kişilik özelliklerini tanımlayabilmek amacıyla faktör analizi yardımıyla geliştirilen bir modeldir. Yapılan çalışmalar neticesinde kişiliğin beş faktörden oluştuğu belirtilmiştir. Bu çalışmalar 1960’lı yıllarda başlamış, 1980 ve 1990 yıllarında hız kazanarak günümüze kadar gelmiştir (Friedman ve Sahutack, 1999).

Araştırmalar konu üzerinde tam bir fikir birliğine ulaşamamış olsa da çalışmalarında tutarlı bulgular elde etmişlerdir. Bununla beraber kişiliğin beş boyutuna dönük kanıtları farklı kişilik verilerini kullanarak elde etmişlerdir (Costa ve Mc Crea, 1988; Goldberg, 1990; Peabody ve Goldberg, 1989).

Farklı yöntemler kullanarak yapılan araştırmalar sonucu beş faktör oldukça sık ortaya çıkmıştır ve bu sonuştan ötürü araştırmacılar bu faktörlere ‘Büyük Beşli’ adını vermiştir. Bu boyutlar için genellikle kullanılan isimler; nevrotlilik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluktur (Burger, 2006).

Bu modeli ortaya koyan araştırmacıların amacı insan kişiliğinin zengin içeriğini beş eğilime indirgemek değildir. Bilimsel bir çatı altında karakter özellikleri ve bireysel faktörleri organize etmek istemişlerdir (Goldberg, 1993).

Farklı dil ve kültürlerde beş faktör modeli ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Türkçe’de de kişilik özelliklerinin sıfatlar yoluyla temsil edildiği çalışma sonucunda bu modeli destekleyen bulgular elde edilmiştir (Somer, 1998). Bu model kişilik dinamiklerini açıklayıcı olarak değil tanımlayıcı olarak düşünölmelidir (Goldberg, 1993).

2.4.2. Beş Faktör Kişilik Boyutları

2.4.2.1. Dışadönüklük (İçedönüklük)

Girişken, aktif, iddialı, heyecan odaklı, iyimser, sıcakkanlı olma durumu dışadönüklüğün esas özelliklerindendir (Shaye, 2009). Bu boyutu tanımlayan özelliklere sahip olan kişiler; başkalarıyla beraber olmaktan keyif alan, sosyal yönü kuvvetli, konuşkan ve iddialıdırlar (Barrick ve Mount, 1991; Yoon, 1997).

Goldberg’e (1993) göre ise dışadönüklüğün esas belirleyicileri; baskınlık ve aktivitedir. Somer (1998) dışadönüklük boyutunu ele aldığında onu tanımlayan özellikler içerisinde canlı, hareketli, hazır cevap, konuşkan, şakacı, hoşsohbet, değişik, neşeli, etkili, çekici, ilginç, duygularını ifade edebilen, gibi sıfatlara yer vermiştir. Her boyutta olduğu gibi bu boyutun da iki ucu vardır; dışadönük bir uçta, diğer uçta da içedönükler vardır (Barrick ve ark 2002).

İçedönük bireyleri tanımlayan özellikler ise az konuşkan, kapalı, kendi halinde, utangaç, ağır başlı, durgun, iddiasız, hüznölü, hareketsiz ve pasiftir (Somer, 1998). Eysenck’in (1992) tanımlamasına göre içedönük insanlar; dış gerçeklikten ziyade i gerçeklikleriyle meşgul olan, insanlardan ziyade kitapları tercih eden, yakın ilişki kurduğu arkadaşları dışındaki herkese mesafeli olan kişilerdir. Heyecanla

hareket etmekten çekinen, konuşmadan ve eyleme geçmeden önce düşünen, ilerisi için plan yapan daha düzenli bir yaşamı tercih edenlerdir (Çiğdemoğlu, 2006).

Yapılan pek çok araştırmada dışadönük olanların hayatlarında karşılaştıkları olaylara karşı daha olumlu yaklaşımlar sergilediği görülmüştür (Watson ve Hubbard, 1996). Yapılan başka çalışmalarda da dışadönük olan bireylerin daha mutlu ve olumlu duyguları yaşama eğiliminde olduğu gösterilmiştir (Mc Crea, 1980; Watson ve Clark, 1992).

2.4.2.2. Nevrotiklik (Duygusal Dengesizlik)

Endişeli, düşmanca duygulara sahip, kendinin farkında, düşüncesiz ve kırılgan olarak tanımlanırlar (Shaye, 2009). Duygusal dengesizlik boyutu düşük olan kişilerde olumsuz duyguları yaşama eğilimi daha fazladır (Watson ve Clark, 1984). Bu bireyler adapte olmakta zorlanan, ürkek, katı, anksiyeteye oldukça yatkın, yeni durumlar karşısında çekingen davranan, bağımlı ve de çaresizlik hissini oldukça sık ve yoğun yaşayan kişiler olarak tarif edilmiştir. Türkçe’de bu bireyleri tanımlayıcı olarak seçilen sıfatlar; endişeli, sinirli, asabi, gergin, huzursuz, problemlili, bunalımlı, karamsar ve şüpheli. Bu kişilik boyutu da iki uca sahiptir. Diğer ucunda yer alan bireyler için kullanılan sıfatlar ise; mutlu, iyimser, sabırlı, sakin ve rahat sıfatlarıdır (Somer, 1998).

2.4.2.3. Sorumluluk (Özdenetim)

Bu boyutun sorumluluk ucu; yeterlilik, başarı çabası, özdisiplin, düzen ve tedbirlilik sıfatları ile tanımlanmıştır (Costa ve ark., 1991). Sorumluluğun kapsadığı özelliklerin hem dikkatli, titiz, planlı, sorumluluk sahibi gibi durumları kapsayan güvenilirliği hem de azimli, sıkı çalışan, başarıya odaklı olma durumlarını kapsayan iradeyi yansıttığı ifade edilmektedir (Costa ve McCrea, 1992).

Özdenetim / sorumluluk iki temel grup olarak ele alınmıştır; ilerletici ve ketleyici gruptur (Costa ve Mc Crea, 1998). İlerletici grup için başarı ve görev bilinci olduğunu, ketleyici grup için ise düzen ve özdenetim davranışının var olduğu bulunmuştur (Somer, 1998).

2.4.2.4. Yumuşak Başlılık (Uyumluluk)

Kibar, güvenilir, dürüst, uyumlu, alçak gönüllü ve yumuşak huylu olarak tanımlanırlar (Shaye, 2009). Bu boyutta yer alan bireyler; kibar, güvenilir, affedici, yumuşak kalpli, sevecen, esnek ve hoşgörülü olma gibi kişilik özelliklerine sahiptirler (Barrick ve Mount, 1991). Bu boyut insanlığın insancıl yönüne sahip olmayı gerektirir (Digman, 1990). Bu boyut içerisine giren insanlar dost canlısı, işbirliğine uygun, güvenilir ve sıcakkanlıdırlar. Aynı zamanda bu insanlar destekleyici, alçak gönüllü, esnek ve başka insanlarla yakınlık kurabilen insanlardır (McCrae ve John, 1992). Uzlaşmayı rekabet etmeye tercih ederler (Barrick ve ark. 2002). İnsanlar arasında meydana gelen çatışmalara zorlanmadıkları sürece girmemeye gayret ederler ancak girmek zorunluluğunda kalırlarsa bu çatışmanın çözümü için zor kullanmak ve baskıcı bir tutum takınmaktan kaçınırlar (Cloninger, 2000).

Yumuşak başlılık düzeyi yüksek olan insanlar yardımseverdirler. Bu boyutta diğerlerinde olduğu gibi iki uçtan oluşmaktadır ve diğer uçta yer alan kişiler; soğuk, kavgacı ve kaba olurlar (Friedman ve Schustack, 1999). Benmerkezci, bencil, kindar, düşmanca duygular besleyen, kıskanç ve kayıtsızdırlar (Digman, 1990).

2.4.2.5. Açık Görüşlülük (Gelişime Açıklık)

Bu boyut farklı kavramlarla açıklanmaktadır. Tanımlanması en güç olan boyuttur. ‘Zekâ’ sık olarak tanımlanmasında kullanılsa da ‘deneyime açıklık’ ya da ‘kültür’ olarak da tanımlanır. Bazı araştırmacılar *bilinç* bazıları *kültür* bazıları ise *deneyime açıklık* demişlerdir (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002, s.23).

Fantastik, estetik, duygusal, aktif, fikir sahibi ve değer sahibi olarak tanımlanırlar (Shaye, 2009). Bu boyutu tanımlayan kişilik özellikleri; orijinallik, analitiklik, meraklılık, bağımsızlık, yaratıcılık, güçlü hayal gücü, karmaşıklık, liberallik, geleneksel olmayan, güçlülük, kuvvetlilik, cesur olma, değişikliğe açık olup değişimi sevmek, farklı ilgi alanlarına sahip olma, sanata ilgi duyma ve açık fikirli olma olarak tanımlanır (Zel, 1999). Gelişime açıklık boyutunda yer alan insanlar, kişilik özellikleri olarak; kuralları esnek olan, dayatılan cinsiyet rollerini reddeden, ciddi olayları ya da sınavları mizahi bir tutumla ele alabilen, yeni

deneyimler kazanmaya hevesli, inisiyatif sahibi, dayatılan kural ya da mutlakiyetleri kabul etmeyen kişilerdir. Onları tanımlayıcı iki kelime; bağımsızlık ve kendine özgü olmadır. Cesur, tek tip olmaktansa çeşitliliği tercih eden, iç görü sahibi kişilerdir (McCrae ve Costa, 1985).

Diğer boyutlarda olduğu gibi bu boyut da bir uca daha sahiptir. Diğer uçta, gelişime açıklığa kapalı olma durumunu Feist (1998) şöyle tanımlamıştır; bu bireyler dar bir ilgi ve merak alanına sahip, pragmatik yaklaşıma ve sade bir tutuma sahip kişilerdir. Diğer insanlarla olan ilişkilerinde ise geleneksel, kuralcı ve otorite karşısında itaatkâr davranışlar sergilerler. Gelenek dışı ve bağımsız düşüncelere sahip çıkan bireylerin gelişime açıklık boyutundan yüksek puan alanlar; daha geleneksel ve yeni bir şeyler yerine bildiklerinin peşinden gidenlerin gelişime açıklık boyutundan düşük puan alan kişiler olduğu bulunmuştur. Gelişime açıklık boyutuna yüksek düzeyde sahip olan kişilerden daha çok bilim adamı ve sanatçı çıktığı düşünülmektedir (Camgöz, 2009).

2.5. Konu ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

2.5.1. Anne-Baba Tutumları ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Kaya(2010)'nın ilköğretim öğrencileri üzerinde anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğine bakılan araştırmasında, anne babaların yaş değişkenine göre aşırı koruyuculuk, baskı disiplin alt boyutlarında; çocuk sayısı değişkenine göre aşırı koruyuculuk alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Anne babaların ilk çocukları ele alındığında, 16 yaş ve üstü çocukları olan anne babaların, çocukları 11-15 yaş arasında olan anne babalara göre daha aşırı koruyucu tutum sergiledikleri bulunmuştur. Aynı araştırma sonuçlarına göre, üç çocuk sahibi olan anne babaların aşırı koruyucu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Aşırı koruyuculuk alt boyutu ile kişilik özelliklerinden yalnızca saldırganlık boyutu arasında negatif ilişki bulmuştur. Demokratiklik alt boyutuna bakıldığında yakınlık özelliği ile kadınsı özellikler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Satılmış (2010)'ın lise öğrencilerinde mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarını karşılaştırdığı araştırmasında; kız öğrencilerin anne babalarından erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik

tutum algıladıkları saptanmıştır. Aynı çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre anne babalarından daha çok koruyucu tutum ve otoriter tutum algıladıkları bulunmuştur. Erginbay(2014)'ın ortaokul 5. ve 8. Sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, 8.sınıfa giden öğrencilerin anne babalarından 5.sınıfa giden öğrencilere göre daha çok otoriter tutum algıladığı, 5.sınıfa giden öğrencilerin ise anne babalarından algıladıkları koruyucu istekçi tutumun 8.sınıfa giden öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

2.5.2. Cinsiyet Rolü ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Gökkaya (1994) öncelikli olarak 4 ve 6 yaşlarındaki çocukların cinsiyet rolü gelişimi, oyuncak seçimleri ile bu seçimleri yapma nedenlerini incelemiştir. Bunu incelerken ise anne-babaların cinsiyet rolü algılamaları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile çocuklarının oyuncak tercihleri arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakmıştır. Çocukların 4 ve 6 yaşlarında cinsiyetlerine uygun oyuncak tercihleri yaptıkları bulunmuştur. Aynı zamanda çocuklar yaşları arttıkça oyuncak tercihlerinin nedenlerini cinsiyetlerine uygun yanıtlarla açıklamaktadır. Anne-babaların toplumsal yapımıza uygun cinsiyet rollerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin dişil, babanın eril olduğu geleneksel cinsiyet tipli ailelerin örneklemde çoğunluğu oluşturduğu bulunmuştur.

2.5.3. Kişilik Özellikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Aliyev (2008)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı, öğrencilerin kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisine baktığı araştırmasında, dışadönük öğrencilerin en fazla androjen cinsiyet rolüne sahip olduğunu, yumuşak başlılık boyutunda en fazla kadınsı ve androjen rollerinin öne çıkmakta olduğu bulunmuştur.. Sorumluluk kişilik alt boyutu da androjen rol ile ilişkili bulunmuştur. Duygusal dengesizlik ile en fazla ilişkili bulunan cinsiyet rolleri belirsiz ve kadınsı cinsiyet rolleri olmuştur. Açıklık boyutunda ise kadınsı ve androjen cinsiyet rollerinin öne çıktığı görülmüştür. Aynı araştırmanın bulgularına göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha dışadönük saptanırken benzer şekilde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla gelişime açık oldukları görülmüştür.

Köse (2015) devlet lisesinde okuyan ergenlerin benlik saygıları ve kişilik özelliklerini belirleyen anne baba tutumlarını araştırdığı çalışmada; kişilik ölçeğinin alt boyutlarından duygusal dengesizlik ve sorumluluk boyutu ile anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından demokratik anne baba tutumu açısından yaşa göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Köse'nin araştırmasına katılan ergenler 15-17 yaş aralığındadır.

Annenin eğitim durumu değişkenine göre kişilik alt boyutlarından duygusal dengesizlik ve sorumluluk boyutları ile anne baba tutum ölçeğinin bütün alt boyutları(demokratik tutum, koruyucu/istekçi tutum ve otoriter tutum) açısından da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Metodu

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanılan verilerin analizi için kullanılan istatistiksel yöntemler konularına yer verilmiştir.

3.2. Araştırma Modeli

12-17 yaş aralığında bulunan ortaokul ve lise öğrencilerinin kişilik yapısı ve cinsiyet rolleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma kesitsel bir tarama çalışmasıdır.

Araştırmanın bağımsız değişkeni ‘anne-baba tutumu’, bağımlı değişkenleri ise ‘kişilik özellikleri’ ve ‘cinsiyet rolü’dür.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırma evrenini, Hakkâri ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi bir ortaokul ve iki lisede, 2015-2016 eğitim – öğretim yılı içerisinde okuyan 12-17 yaş aralığındaki erkek ve kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Bu çalışma için Beykent Üniversitesi Etik Kurulu’ndan izin alınmıştır (Ek 1). Araştırma kapsamına alınan ortaokul ve liselerin bağlı bulundukları Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan resmi yazışmalar sonrası gerekli izinler (Ek - 2) alınmış, okul tarafından ailelere çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

Öğrencilere ve velilerine gerekli açıklamalar yapıldıktan (araştırmanın amacı, verilerin gizli tutulacağı ve formların nasıl doldurulacağı) ve yazılı onamları alındıktan sonra, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin formları doldurmaları istenmiştir. Dağıtılan 400 anketten 377 tanesi geçerli sayılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak 4 form kullanılmıştır: ‘Sosyodemografik Bilgi Formu’, ‘Anne-Baba Tutum Ölçeği’, ‘Beş Faktör Kişilik Envanteri’ ve ‘Bem Cinsiyet Rolü Ölçeği’

3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumları, kardeş sayıları gibi bilgilerin yanı sıra anne-babalarının öğrenim durumları, çalışma durumları, ailenin gelir düzeyi gibi sorulara da yer verilmiştir (Ek 2).

3.4.2. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Anne-baba tutumları, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen, daha sonra Eldeleklioğlu (1996) tarafından revizyonu yapılan Anne - Baba Tutum Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Eldeleklioğlu (1996) daha önce Kuzgun (1972) tarafından belirtilen “demokratik”, “otoriter”, “ilgisiz” alt boyutlarına koruyucu, istekçi ve reddedici ana-baba tutumlarını da eklemiştir. Ölçek toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Toplam beş alt ölçek belirlenmiş ve demokratik 35, otoriter 29, koruyucu-istekçi 12, reddedici 15, ilgisiz 18, olmak üzere bu alt ölçekleri betimleyen 119 madde yazılmıştır. Eldeleklioğlu, maddelerin bazılarını (10 otoriter, 7 demokratik, 3 ilgisiz) Kuzgun’un orijinal envanterinden almış, diğer maddeleri ise aynı formda yazmıştır. Ana-Baba Tutum Ölçeği’nin güvenilirliği iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanarak sınanmıştır. Ana-Baba Tutum ölçeğinin iç tutarlılığı; Cronbach Alfa formülü ile hesaplanmış ve bulunan alfa katsayıları demokratik tutum ölçeği için .89, otoriter tutum ölçeği için .78, koruyucu-istekçi ana-baba tutumları alt ölçeği için .82 bulunmuştur. Ana-Baba Tutum Ölçeğinin kararlılık düzeyini ölçmek için test tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin kararlı bir ölçme yapıp yapmadığı 54 kişilik bir öğrenci grubuna 15 gün ara ile aracın iki kez uygulanması ile elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayılarının hesaplanması ile yapılmıştır. Korelasyon değerleri Demokratik Tutum Ölçeği için .92; Koruyucu-İstekçi Tutum Ölçeği için .75; Otoriter Tutum Ölçeği için .79 olarak bulunmuştur . Ana-baba tutum ölçeği 1992- 1993 öğretim yılında Gazi Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 4. sınıftan 100 öğrenciye uygulanmıştır. Bu uygulamadan sonra yapılan faktör analizi çalışmalarına göre, maddelerin çoğunun 1.faktörde toplandığı bunu 2.faktörün izlediği, diğer faktörlere dağılan maddelerin çok az olduğu görülmüştür. Birinci faktörde toplanan maddelerin faktör yüklerinin oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir (.69). Bu maddeler incelendiğinde, faktör yükleri (+) değer alanların demokratik, (-) değer alanların ise otoriter tutumu yansıtan maddeler olduğu, 2. faktörde toplananların ise koruyucu-istekçi tutumu yansıtan maddeler olduğu görülmüştür. Reddedici ve ilgisiz alt ölçeklerinin faktör yükleri yeterince yüksek olmadığı için bu alt ölçekteki maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Demokratik ve Koruyucu-İstekçi alt ölçeği için faktör yükü en yüksek 15'er, Otoriter alt ölçeği için ise 10 madde seçilerek toplam 40 maddelik ana-baba tutum ölçeği oluşturulmuştur. Alt ölçekler arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Demokratik Tutumlar alt ölçek puanları ve Otoriter Tutumlar alt ölçek puanları arasında - 0.64; Otoriter ve Koruyucu tutumlar alt ölçek puanları arasında ise .36 korelasyon değerleri bulunmuştur. Bu haliyle ölçeklerin birbirinden az çok bağımsız ölçme yaptıkları belirtilmektedir. Demokratik Tutumlar alt ölçeği ile Otoriter Tutumlar alt ölçeği arasındaki korelasyonun negatif yönde olması birbirinin tersi olan bu davranış boyutlarının bu ölçeklerle ölçülebildiğinin işareti olduğu belirtilmektedir. Ana Baba Tutum Ölçeği maddelerine verilen cevaplar, beş basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenecek şekilde düzenlenmiştir. Her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar; derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) gibi Likert tipi beş seçenekten ana ve babaları için en uygun olan ifadenin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir (Eldeleklioğlu, 1996). Her bir alt ölçeği ölçen maddelerinden elde edilen puanlara bakılarak yüksek puan elde edilenlere göre ailelerin bu tutumlardan hangilerini uyguladıkları tespit edilmektedir. Bu ölçek araştırmaya katılan 12-17 yaş arasında bulunan ergenler tarafından doldurulmuştur (Ek 3).

3.4.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)

Bu çalışmaya katılanların cinsiyet rollerinin belirlenmesi için Sandra L. Bem (1974)'in geliştirdiği ölçeğin, Kavuncu (1987) 'nun Türkçe'ye uyarlayıp standardize ettiği formu kullanılarak veriler elde edilmiştir. Orijinalinde toplamda 40 madde

kişilik özelliğini ölçmektedir; bunların 20'si feminen, 20'si maskülen olarak kabul edilen özelliklerdir ancak bu maddelere ek olarak 20 madde de sosyal kabuledilirlik özelliğini ölçmektedir. Bu araştırma kapsamında 40 maddelik kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerini ölçen kısmı kullanılmıştır. Envanter, katılımcıların kendilerini tanımladığını düşündükleri 40 farklı karakter özelliğini ölçen maddelerin ne kadar onları tanımladığını 7'li likert ölçek üzerinden değerlendirilmesine dayanır. Yanıtlar; 'hiç uygun değil' den 'her zaman uygun'a doğru değişmektedir. 40 maddenin 20'si kadınsılık (K), 20'si erkeksilik (E) ölçeğine ait olup ölçek içerisinde karışık bir sıralamaya sahiptir. Kadınsılığı ölçen maddeler; 1, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 22, 23, 24, 30, 31, 34, 36, 37, 39, 40; erkeksiliği ölçen maddeler; 2, 4, 8, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 35, 38'dir. Kadınsılık ve erkeksilik için maddelerden elde edilen puanlara göre katılımcılar için 4 farklı sınıf vardır: kadınsılık, erkeksilik, androjen ve belirsiz.

Kadınsı ve erkeksi özelliği puanları kadınlık ve erkeklik ölçeğinin frekanslarında ortalamanın üzerinde ise birey 'androjen', her ikisinin de altında ise belirsiz cinsiyet rolüne sahiptir diye yorumlanmaktadır. Eğer bireyin puanı kadınlık ölçeği frekansında ortalamanın üzerinde, erkeklik ölçeği frekansında ortalamanın altında ise birey kadınsı, bunun tersi, yani bireyin puanı erkeklik ölçeği frekansında ortalamanın üzerinde, kadınlık ölçeği frekansında ortalamanın altında ise birey erkeksi olarak tanımlanmaktadır.

Bem'in orijinal formu için iç tutarlılık (alfa) katsayısı değerleri; K için .80, .82 ; E için .88, .86 olarak tespit edilmiştir. Dört hafta ara ile yapılan test- tekrar test güvenilirliği ise K için $r = .90$, E için $r = .90$ ' dır (Bem, 1974; Akt. Kavuncu, 1987). Kavuncu (1974) ve Dökmen (1991; 1999) tarafından Türkçe formu için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Türkçe formu için bulunan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ($n = 208$), K için .75, E için ise .89 bulunmuştur (Kavuncu, 1987). Dökmen (1991) tarafından yapılan çalışmalarda ise güvenilirlik katsayıları K için .77 ve E için .71 olarak bulunmuştur. Alfa katsayısı K için .73 ve E için .75 bulunmuştur (Dökmen, 1999). Ölçek 12-17 yaşındaki araştırmaya katılan ergenler tarafından doldurulmuştur (Ek 4).

3.4.4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği

1998 yılında Benet-Martinez ve John tarafından bireylerin kişilik özelliklerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek kişilik özelliklerini beş boyutta ele almaktadır. Bu boyutlar; ‘Dışadönüklük-İçedönüklük’, ‘Duygusal dengesizlik (Nevrotiklik)’, ‘Özdenetim-Sorumluluk’, ‘Uyumluluk’ ve ‘Gelişime açıklık’. Toplamda 44 madde olan envanterde; 8’er madde ‘nevrotiklik’ ve ‘dışadönüklük’ boyutuna, 9’ar madde ‘özdisiplin’ ve ‘uyumluluk’ boyutlarına, 10 madde de ‘gelişime açıklık’ boyutuna aittir.

Beşli likert olan ölçek ‘hiç katılmıyorum’dan başlayarak ‘tamamen katılıyorum’ a doğru gider. Beş alt boyuttan oluşan ölçekte her bir alt ölçekten alınan yüksek puanlar bireyin o kişilik özelliğini yüksek düzeyde taşıdığını göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanma sürecinde, Schmitt ve arkadaşlarının 56 ülkede yürüttüğü, bireylerin kendini tanıma profilleri ve örüntülerine bakılan çalışmanın Türkiye kolunu Sümer ve ark. yürütmüştür. Türkiye’de yürütülen çalışmada Beş Faktör Kişilik Ölçeği’nin alt boyutları için Cronbach alfa değerleri .64 ile .71 arasında bulunmuştur (Sümer ve ark., 2005).

Ölçek araştırmaya katılan 12-17 yaş arası ergenler tarafından doldurulmuştur (Ek 5).

3.5. İstatistik Analiz

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Demokratik tutum, koruyucu istekçi tutum, otoriter tutum, dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk, uyumluluk, açık görüşlülük, kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü ölçeklerinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda ölçeklerin dağılımının normal olmadığı saptanmıştır (Sırasıyla; $z=.100$,

$p=0.001$; $z=.037$, $p=0.046$ $z=.079$, $p=.001$; $z=.085$, $p=.001$; $z=.083$, $p=.001$; $z=.106$, $p=.001$; $z=.090$, $p=.001$; $z=.085$, $p=.001$; $z=.074$, $p=.001$ ve $z=.064$, $p=.001$).Ölçekler normal dağılım göstermediği için istatistik değerlendirmelerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı değerlendirmek için Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunda anlamlı çıkan farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın demokratik tutum, koruyucu istekçi tutum, otoriter tutum, dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk, uyumluluk, açık görüşlülük, kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü ölçekleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde ergenlerin toplumsal cinsiyet rolleri, kişilik yapıları ve anne baba tutumları ölçeklerinden elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan ergenlerin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri (n=377)

Demografik Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	226	59.9
Erkek	151	40.1
Yaş		
12-14 yaş arası	179	47.5
15-17 yaş arası	198	52.5
Eğitim düzeyi		
Ortaokul	155	41.1
Lise	222	58.9
Kardeş durumu		
Üç kardeş ve altı	81	21.5
Dört kardeş	58	15.4
Beş kardeş ve üzeri	238	63.1
Doğum sırası		
İlk çocuk	87	23.1
İkinci çocuk	68	18.0
Üçüncü çocuk	64	17.0
Dördüncü çocuk	49	13.0
Beşinci çocuk ve üzeri	109	28.9
Annelerin yaşı		
28-35 yaş arası	89	23.6
36-40 yaş arası	159	42.2
41-45 yaş arası	71	18.8
46 yaş ve üzeri	58	15.4

Demografik Özellikler	Sayı	%
Babaların yaşı		
29-35 yaş arası	32	8.5
36-40 yaş arası	100	26.5
41-45 yaş arası	116	30.8
46-50 yaş arası	58	15.4
51 yaş ve üzeri	71	18.8
Annelerin eğitim düzeyi		
Okur yazar değil	167	44.3
Okur yazar	38	10.1
İlkokul mezunu	118	31.3
Lise mezunu ve üzeri	54	14.3
Annelerin çalışma durumu		
Ev hanımı	358	95.0
Çalışıyor	19	5.0
Babaların eğitim düzeyi		
Okur yazar ve altı	74	19.6
İlkokul mezunu	135	35.8
Lise mezunu	113	30.0
Üniversite mezunu ve üzeri	55	14.6
Babaların mesleği		
İşçi	99	26.3
Memur	99	26.3
Emekli	14	3.6
Serbest meslek	165	43.8
Aile yapısı		
Çekirdek aile	333	88.3
Geniş aile	44	11.7
Ailelerin gelir düzeyi		
800 TL 'den az	117	31.0
801 TL – 1500 TL arası	155	41.1
1501 TL ve üzeri	105	27.9
Cinsiyet rolleri		
Erkeksi	85	22.5
Kadınsı	84	22.3
Androjen	136	36.1
Belirsiz	72	19.1

Araştırma dâhilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 377 ergenin 226'sının (%59.9) kızlardan ve 151'i (%40.1) erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Ergenlerin yaş ortalamasının 14.31±1.36 olduğu, 222'sinin (%58.9) lise öğrencisi olduğu, 238'nin (%63.1) beş ve üzeri kardeşe sahip olduğu, 109'unun (%28.9) beşinci çocuk ve üzeri olduğu, annelerinin yaş ortalamasının 39.67±5.92 olduğu,

babalarının yaş ortalamasının 44.31 ± 6.92 , 167'sinin (%44.3) annesinin okur yazar olmadığı, 358'sinin (%95.0) annesinin ev hanımı olduğu, 135'inin (%35.8) babasının ilkokul mezunu olduğu, 165'inin (%43.8) babasının serbest meslekle uğraşmakta olduğu, 333'ünün (%88.3) aile yapısının çekirdek aile olduğu, 155'inin (%41.1) ailesinin gelirinin 800 TL – 1500 TL arasında olduğu ve 136'sının (%36.1) androjen cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2. Ergenlerin Anne Baba Tutumları Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Ort. ve SS
Demokratik tutum alt ölçeği	60.73 ± 10.42
Koruyucu istekçi tutum alt ölçeği	46.75 ± 9.62
Otoriter tutum alt ölçeği	23.73 ± 8.19

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi; ergenlerin demokratik tutum alt ölçeğinin puan ortalamasının 60.73 ve standart sapmasının 10.42 olduğu, koruyucu istekçi tutum alt ölçeğinin puan ortalamasının 46.75 ve standart sapmasının 9.62 olduğu ve otoriter tutum alt ölçeğinin puan ortalamasının 23.73 ve standart sapmasının 8.19 olduğu görülmüştür. **Ortalama değerlere baktığımızda ergenlerin ebeveynlerinden daha çok demokratik tutum algıladıkları görülmüştür.**

Tablo 4.3. Ergenlerin Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Ort. ve SS
Dışa dönüklük alt ölçeği	26.63 ± 3.90
Nevrotiklik (duygusal kararlılık) alt ölçeği	25.66 ± 4.25
Sorumluluk alt ölçeği	31.31 ± 4.08
Uyumluluk alt ölçeği	30.76 ± 4.18
Açık görüşlülük alt ölçeği	35.65 ± 5.95

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi; ergenlerin dışa dönüklülük alt ölçeğinin puan ortalaması 26.63 ve standart sapması 3.90 olduğu, nevroitiklik alt ölçeğinin puan ortalaması 25.66 ve standart sapması 4.25 olduğu, sorumluluk alt ölçeğinin puan ortalaması 31.31 ve standart sapması 4.08 olduğu, uyumluluk alt ölçeğinin puan ortalaması 30.76 ve standart sapması 4.18 olduğu ve açık görüşlülük alt ölçeğinin puan ortalaması 35.65 ve standart sapması 5.95 olduğu görülmüştür. **Ortalama değerlere baktığımızda ergenlerin açık görüşlülük kişilik yapısına özgü puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.**

Tablo 4.4. Ergenlerin Cinsiyet Rollerini Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Ort. ve SS
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeği	110.79±14.56
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeği	104.43±15.33

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi; ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğinin puan ortalaması 110.79 ve standart sapması 14.56 olduğu ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğinin puan ortalaması 104.43 ve standart sapması 15.33 olduğu görülmüştür.

Sosyodemografik Değişkenlere Göre Anne – Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Cinsiyet Rollerinin İncelenmesi

Tablo 4.5. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanlarının Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	z	P
Demokratik tutum alt ölçeği	Kız	226	61.09	10.08			
	Erkek	151	60.19	10.93	16460.00	-.592	.561
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Koruyucu istekçi tutum alt ölçeği	Kız	226	46.82	8.95			
	Erkek	151	46.65	10.57	16926.00	-.132	.895
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Otoriter tutum alt ölçeği	Kız	226	22.72	7.63			
	Erkek	151	25.25	8.76	14462.00	-2.51	.012*
	Toplam	377					

*p<0.05

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi;ergenlerin cinsiyetlerine göre ergenlerin demokratik tutum ve koruyucu istekçi tutum alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (sırasıyla; U=16460.00 ve U=16926.00 p>0.05).

Ergenlerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında ergenlerin otoriter tutum alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05). **Erkeklerin kızlara oranla ebeveynlerinden algıladıkları otoriter tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [U=14462.00, p=.012].**

Tablo 4.6. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	z	P
Dışa dönüklük alt ölçeği	Kız	226	26.96	3.50	15069.50	-1.93	.054
	Erkek	151	26.14	4.41			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Nevrotiklik alt ölçeği	Kız	226	26.21	3.86	13370.50	-3.57	.001**
	Erkek	151	24.84	4.68			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Sorumluluk alt ölçeği	Kız	226	31.60	3.82	15289.50	-1.71	.086
	Erkek	151	30.88	4.43			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Uyumluluk alt ölçeği	Kız	226	30.92	3.65	16348.50	-.692	.489
	Erkek	151	30.52	4.87			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Açık görüşlülük alt ölçeği	Kız	226	36.33	5.76	13917.00	-3.03	.002**
	Erkek	151	34.63	6.11			
	Toplam	377					

**p<0.01

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi; ergenlerin cinsiyetlerine göre ergenlerin dışa dönüklük, sorumluluk ve uyumluluk alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi

yapılmış cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (sırasıya; $U=15069.50$, $U=15289.50$ ve $U=16348.50$ $p>0.05$).

Ergenlerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında ergenlerin nevroitiklik alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.01$). **Kızların erkeklere oranla nevroitiklik düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [$U=13370.50$, $p=.001$].**

Ergenlerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında ergenlerin açık görüşlülük alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.01$). **Kızların erkeklere oranla açık görüşlülük düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [$U=13917.00$, $p=.002$].**

Tablo 4.7. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Grupların Cinsiyet Rollerinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	z	P
Kadınlar cinsiyet rolü alt ölçeği	Kız	226	114.16	12.27			
	Erkek	151	105.74	16.22	11330.00	-5.53	.001**
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Erkekler cinsiyet rolü alt ölçeği	Kız	226	101.68	13.54			
	Erkek	151	108.54	16.91	11872.00	-5.00	.001**
	Toplam	377					

** $p<0.01$

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi; ergenlerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında ergenlerin kadınlar cinsiyet rolü alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.01$). **Kızların erkeklere oranla kadınlar cinsiyet rolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [$U=11330.00$, $p=.001$].**

Ergenlerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında ergenlerin erkekler cinsiyet rolü alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.01$). **Erkeklerin kızlara oranla erkekler cinsiyet rolü düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [$U=11872.00$, $p=.001$].**

Tablo 4.8.Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Cinsiyet Rollerini Karşılaştırmak İçin Yapılan Ki-kare Testi Sonuçları

Cinsiyet rolleri										
	Erkeksi		Kadınsı		Androjen		Belirsiz		Anlamlılık	
	S	%	S	%	S	%	S	%	X ²	P
Cinsiyet									30.55	.001**
Kız	36	15.9	70	31.0	79	35.0	41	18.1		
Erkek	49	32.5	14	9.3	57	37.7	31	20.5		

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi; kızların 79’unun (%35.0) androjen cinsiyet rolüne sahip olduğu, 70’inin (%31.0) kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu, 41’inin (%18.1) belirsiz ve 36’sının (%15.9) erkeksi cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. Erkeklerin 57’sinin (%37.7) androjen cinsiyet rolüne sahip olduğu, 49’unun (%32.5) erkeksi cinsiyet rolüne sahip olduğu, 31’inin (%20.5) belirsiz ve 14’ünün (%9.3) kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. **Ergenlerin cinsiyetlerine göre sahip olduğu cinsiyet rolleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($x^2 = 30.55$; $p = .001$; $p < 0.01$).**

Ergenlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin demokratik tutum, koruyucu istekçi tutum ve otoriter tutum alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $U=17159.50$, $U=17084.00$ ve $U=15928.00$ $p > 0.05$).

Ergenlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $U=15935.00$ ve $U=15527.00$ $p > 0.05$).

Tablo 4.9. Ergenlerin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	U	z	P
Dışa dönüklük alt ölçeği	Ortaokul	155	25.70	4.33			
	Lise	222	27.28	3.45	12729.50	-4.31	.001**
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Nevrotiklik alt ölçeği	Ortaokul	155	24.96	4.89			
	Lise	222	26.15	3.68	14399.00	-2.70	.007**
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Sorumluluk alt ölçeği	Ortaokul	155	31.19	4.56			
	Lise	222	31.39	3.89	17111.50	-.090	.928
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Uyumluluk alt ölçeği	Ortaokul	155	30.30	4.55			
	Lise	222	31.08	3.89	15165.00	-1.96	.049*
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	U	z	P
Açık görüşlülük alt ölçeği	Ortaokul	155	34.38	6.23			
	Lise	222	36.54	5.60	13483.00	-3.58	.001**
	Toplam	377					

**p<0.01 ; *p<0.05

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi;ergenlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin sorumluluk alt ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (U=17111.50; p>0.05).

Ergenlerin eğitim düzeylerine göre gruplar arasında ergenlerin dışa dönüklük, nevrotiklik, uyumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeğinin puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.01). **Lisede okuyan ergenlerin ortaokulda okuyan ergenlere oranla dışa dönüklük, nevrotiklik, uyumluluk ve açık görüşlülük düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [sırasıyla; U=12729.50, p=.001, U=14399.00, p=0.007, U= 15165.00, p=0.049, U=13483.00, p=0.001].**

Ergenlerin annelerinin yaşları ile dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk, uyumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.039$, $r=-.001$, $r=.032$, $r=-.009$ ve $r=.001$; $p>0.05$).

Ergenlerin annelerinin yaşları ile kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (sırasıyla; $r=-.091$ ve $r=.021$; $p>0.05$).

Ergenlerin babalarının yaşları ile dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk, uyumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (sırasıyla; $r=.003$, $r=.073$, $r=-.038$, $r=.011$ ve $r=.030$; $p>0.05$).

Ergenlerin babalarının yaşları ile kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (sırasıyla; $r=-.050$ ve $r=.070$; $p>0.05$).

Tablo 4.10: Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanlarının Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Demokratik tutum ölçeği	Okur yazar değil	167	58.59	10.78			
	Okur yazar	38	61.89	8.34			
	İlkokul mezunu	118	61.59	10.29	3	18.23	.001**
	Lise mezunu ve üzeri	54	64.66	9.58			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Koruyucu istekçi tutum alt ölçeği	Okur yazar değil	167	45.97	8.92			
	Okur yazar	38	48.94	9.15			
	İlkokul mezunu	118	47.52	10.87	3	3.44	.328
	Lise mezunu ve üzeri	54	45.96	8.98			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Otoriter tutum alt ölçeği	Okur yazar değil	167	23.69	7.45			
	Okur yazar	38	24.78	8.04			
	İlkokul mezunu	118	24.03	8.52	3	3.18	.364
	Lise mezunu ve üzeri	54	22.48	9.68			
	Toplam	377					

** $p<0.01$

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi; ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (sırasıyla; $\chi^2 = 3.44$ ve $\chi^2 = 3.18$; $p > 0.05$).

Ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 18.23$; $p < 0.01$). Eğitimi lise ve üzerinde olan annelerin olduğu evlerde demokratik tutum puan ortalamasının, eğitim düzeyi daha düşük olan annelerin olduğu evlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre dışa dönüklük, nevroz, sorumluluk, uyumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $\chi^2 = 3.18$, $\chi^2 = 3.20$, $\chi^2 = 9.72$, $\chi^2 = .229$ ve $\chi^2 = 4.80$; $p > 0.05$).

Ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2 = 3.10$ ve $\chi^2 = 13.43$; $p > 0.05$).

Tablo 4.11. Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Demokratik tutum alt ölçeği	Okur yazar ve altı	74	59.29	11.15			
	İlkokul mezunu	135	57.21	11.41			
	Lise mezunu	113	63.37	8.13	3	36.68	.001**
	Üniversite mezunu ve üzeri	55	65.90	7.27			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Koruyucu istekçi tutum alt ölçeği	Okur yazar ve altı	74	47.28	9.53			
	İlkokul mezunu	135	45.82	9.50			
	Lise mezunu	113	48.24	9.96	3	4.23	.237
	Üniversite mezunu ve üzeri	55	45.27	9.10			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Otoriter tutum alt ölçeği	Okur yazar ve altı	74	25.08	8.51			
	İlkokul mezunu	135	24.02	7.84			
	Lise mezunu	113	24.43	8.61	3	17.10	.001**
	Üniversite mezunu ve üzeri	55	19.80	6.53			
	Toplam	377					

**p<0.01

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi; ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre koruyucu-istekçi tutum alt ölçeğinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($x^2 = 4.23$; $p > 0.05$).

Ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre demokratik tutum ve otoriter tutum alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (sırasıyla; $x^2 = 36.58$ ve $x^2 = 17.10$; $p < 0.01$). Eğitimi lise ve üzerinde olan babaların olduğu evlerde demokratik tutum puan ortalamasının, eğitim düzeyi daha düşük olan babaların olduğu evlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan, otoriter tutum puan ortalamaları, eğitim düzeyi daha yüksek babaların olduğu evlere göre, ilkokul mezunu olmayan babaların olduğu evlerde, daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre dışa dönüklük, nevroitiklik, sorumluluk, uyumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $\chi^2 = 4.02$, $\chi^2 = 4.43$, $\chi^2 = 5.55$, $\chi^2 = 1.95$ ve $\chi^2 = 3.22$; $p > 0.05$).

Ergenlerin babalarının eğitim düzeylerine göre kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2 = 11.05$ ve $\chi^2 = .951$; $p > 0.05$).

Tablo 4.12. Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Ergenlerin Anne Baba Tutum Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Karşılaştırılması

Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Demokratik tutum alt ölçeği	800 TL den az	117	58.07	11.80	2	25.76	.001**
	800 TL ile 1500 TL arası	155	59.82	10.25			
	1501 TL ve üzeri	105	65.04	7.35			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Koruyucu istekçi tutum alt ölçeği	800 TL den az	117	45.78	9.06	2	1.66	.436
	800 TL ile 1500 TL arası	155	47.01	9.15			
	1501 TL ve üzeri	105	47.45	10.83			
	Toplam	377					
Grup		N	X	SS	sd	X ²	P
Otoriter tutum alt ölçeği	800 TL den az	117	23.84	7.92	2	1.72	.422
	800 TL ile 1500 TL arası	155	23.93	7.80			
	1501 TL ve üzeri	105	23.32	9.05			
	Toplam	377					

**p<0.01

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi; ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine göre koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (sırasıyla; $\chi^2 = 1.66$ ve $\chi^2 = 1.72$; $p > 0.05$).

Ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine göre demokratik tutum alt ölçeğinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmış ve gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 25.76$; $p < 0.01$). Gelir düzeyi daha yüksek olan evlerde, ev içinde anne-babanın demokratik tutum puan ortalamalarının daha yüksek algılandığı görülmektedir.

Ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine göre koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $\chi^2 = 4.87$, $\chi^2 = .312$, $\chi^2 = 1.20$, $\chi^2 = 11.56$ ve $\chi^2 = 5.25$; $p > 0.05$).

Ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine göre kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla; $\chi^2 = 2.46$ ve $\chi^2 = 14.00$; $p > 0.05$).

Korelasyon Analizleri

Tablo 4.13. Ergenlerin Yaşları İle Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Boyut	Boyut	N	r	P
Dışa dönüklülük alt ölçeğin puanları	Yaş	377	.134	.009**
Boyut	Boyut	N	r	P
Nevrotiklik alt ölçeğin puanları	Yaş	377	.049	.342
Boyut	Boyut	N	r	P
Sorumluluk alt ölçeğin puanları	Yaş	377	-.044	.399
Boyut	Boyut	N	r	P
Uyumluluk alt ölçeğin puanları	Yaş	377	.049	.346
Boyut	Boyut	N	r	P
Açık görüşlülük alt ölçeğin puanları	Yaş	377	.114	.026*

**p<0.01; *p<0.05

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi; ergenlerin yaşları ile nevroitiklik, sorumluluk ve uyumluluk alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=.049$, $r=-.044$ ve $r=.049$; $p>0.05$).

Ergenlerin yaşları ile dışa dönüklük ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (sırasıyla; $r=.134$ $p<0.01$ ve $r=.114$; $p<0.05$). **Bir diğer deyişle ergenlerin yaşı arttıkça; dışa dönüklük ve açık görüşlülük düzeylerinin de artmakta olduğu görülmektedir.**

Ergenlerin yaşları ile kadınsı cinsiyet rolü ve erkeksi cinsiyet rolü ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=-.016$ ve $r=.040$; $p > 0.05$).

Tablo 4.14. Ergenlerin Cinsiyet Rollerı Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Anne Baba Tutumu Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Demokratik tutum alt ölçeğinin puanları	377	.302	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğinin puanları	377	.043	.408
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Otoriter tutum alt ölçeğinin puanları	377	-.188	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Demokratik tutum alt ölçeğinin puanları	377	.232	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğinin puanları	377	.156	.002**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğinin puanları	Otoriter tutum alt ölçeğinin puanları	377	.062	.230

**p<0.01

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi; kadınsı cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.302$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; ebeveynlerden algılanan demokratik tutum düzeyleri de artmakta olduğu görülmektedir.**

Kadınsı cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla otoriter tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=-.188$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan otoriter tutum düzeyleri düşmektedir.**

Erkeksi cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.232$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin erkeksi cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan demokratik tutum düzeyleri de artmakta olduğu görülmektedir.**

Erkeksi cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla koruyucu-istekçi tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.156$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin erkeksi cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan koruyucu-istekçi tutum düzeyleri de artmakta olduğu görülmektedir.**

Tablo 4.15. Ergenlerin Cinsiyet Rollerı Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Dışa dönüklük alt ölçeğinin puanları	377	.261	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Nevrotiklik alt ölçeğinin puanları	377	.244	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Sorumluluk alt ölçeğinin puanları	377	.226	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Uyumluluk alt ölçeğinin puanları	377	.058	.262
Boyut	Boyut	N	r	P
Kadınsı cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Açık görüşlülük alt ölçeğinin puanları	377	.249	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Dışa dönüklük alt ölçeğinin puanları	377	.252	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Nevrotiklik alt ölçeğinin puanları	377	.071	.166
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Sorumluluk alt ölçeğinin puanları	377	.216	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Uyumluluk alt ölçeğinin puanları	377	.281	.001**
Boyut	Boyut	N	r	P
Erkeksi cinsiyet rolü alt ölçeğin puanları	Açık görüşlülük alt ölçeğinin puanları	377	.353	.001**

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi; kadınsı cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki

ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (sırasıyla; $r=.261$, $r=.244$, $r=.226$ $r=.249$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük düzeylerinin de artmakta olduğu görülmektedir.**

Erkeksi cinsiyet rolü ölçeğinden aldıkları puanlarla dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (sırasıyla; $r=.252$, $r=.216$, $r=.281$ ve $r=.353$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin erkeksi cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça; dışa dönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük düzeylerinin de artmakta olduğu görülmektedir.**

Tablo 4.16: Ergenlerin Kişilik Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar ile Anne Baba Tutumu Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Boyut	Boyut	N	r	P
Dışa dönüklük alt ölçeğin puanları	Demoratik tutum alt ölçeğinin puanları	377	.162	.002**
Boyut	Boyut	N	r	P
Dışa dönüklük alt ölçeğin puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğinin puanları	377	.066	.198
Boyut	Boyut	N	r	P
Dışa dönüklük alt ölçeğin puanları	Otoriter tutum alt ölçeğinin puanları	377	-.025	.623
Boyut	Boyut	N	r	P
Nevrotiklik alt ölçeğin puanları	Demoratik tutum alt ölçeğinin puanları	377	.035	.492
Boyut	Boyut	N	r	P
Nevrotiklik alt ölçeğin puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğinin puanları	377	.153	.003**
Boyut	Boyut	N	r	P
Nevrotiklik alt ölçeğin puanları	Otoriter tutum alt ölçeğinin puanları	377	.127	.054
Boyut	Boyut	N	r	P

Sorumluluk alt ölçeğın puanları	Demoratik tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.199	.001**
Boyut	Boyut		N	r	P
Sorumluluk alt ölçeğın puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.103	.046*
Boyut	Boyut		N	r	P
Sorumluluk alt ölçeğın puanları	Otoriter tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	-.019	.709
Boyut	Boyut		N	r	P
Uyumluluk alt ölçeğın puanları	Demoratik tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.082	.113
Boyut	Boyut		N	r	P
Uyumluluk alt ölçeğın puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.179	.001**
Boyut	Boyut		N	r	P
Uyumluluk alt ölçeğın puanları	Otoriter tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.072	.164
Boyut	Boyut		N	r	P
Açık görüşlölük alt ölçeğın puanları	Demoratik tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.216	.001**
Boyut	Boyut		N	r	P
Açık görüşlölük alt ölçeğın puanları	Koruyucu tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	.033	.517
Boyut	Boyut		N	r	P
Açık görüşlölük alt ölçeğın puanları	Otoriter tutum alt ölçeğının puanları	alt	377	-.090	.081

**p<0.01 ; *p<0.05

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi; ergenlerin dışa dönüklük ölçeğinden aldıkları puanlarla demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.162$; $p<0.01$). **Bir diğer deyişle ergenlerin dışa dönüklük düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan demokratik tutum düzeylerinin de artmakta olduğu görülmektedir.**

Ergenlerin nevrotiklik ölçeğinden aldıkları puanlarla koruyucu tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.153$; $p<0.01$). **Bir diğer**

deyişle ergenlerin nevroitiklik düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan koruyucu tutum düzeylerinin de artmakta olduğu görölmektedir.

Ergenlerin sorumluluk ölçeğinden aldıkları puanlarla demokratik tutum koruyucu tutum ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değışkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (sırasıyla; $r=.199$ ve $r=.103$; $p<0.01$). **Bir diğerk deyişle ergenlerin sorumluluk düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan demokratik tutum ve koruyucu tutum düzeylerinin de artmakta olduğu görölmektedir.**

Ergenlerin uyumluluk ölçeğinden aldıkları puanlarla koruyucu tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değışkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.179$; $p<0.01$). **Bir diğerk deyişle ergenlerin uyumluluk düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan koruyucu tutum düzeylerinin de artmakta olduğu görölmektedir.**

Ergenlerin açık görüşlölük ölçeğinden aldıkları puanlarla demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda değışkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.216$; $p<0.01$). **Bir diğerk deyişle ergenlerin açık görüşlölük düzeyleri arttıkça; ebeveynden algılanan demokratik tutum düzeylerinin de artmakta olduğu görölmektedir.**

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde anne-baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolü ile ilişkisi tartışılıp, yorumlanmış ve ailelere, araştırmacıya ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma

Yapılan çalışmada, anne-baba tutumlarının ergenlerin kişilik yapısı ve cinsiyet rolü ile ilişkisi incelenmiş ve bu değişkenler sosyodemografik veriler açısından değerlendirilmiştir.

Yavuzer' e göre anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar çocuklarının sağlıklı bir gelişim göstermesini, aynı zamanda sağlam sosyal ilişkiler kurmasını hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemektedir (Yavuzer, 1998). Çocuklar ve anne babaları arasındaki ilişkinin temel belirleyicisi, anne babaların çocuklarına karşı benimsedikleri tutum ve davranışlardır (Demircioğlu, 2012). Bu çalışmada ergenlerin hem annelerinden hem de babalarından demokratik tutum algıladıkları görülmüştür. Yapılan bu çalışmanın literatürde paralellik gösterdiği bir çalışma vardır. Eskişehir'de bulunan ilköğretim 8.sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada çocukların anne babalarından demokratik tutum algıladıkları görülmüştür (Yaprak, 2007). Yapılan bu çalışmanın literatürde paralellik göstermediği bir çalışma da vardır. Tabak (2007)'ın ilköğretim 1.kademe öğrencileri (ilköğretim 1-5. sınıflar) üzerinde yaptığı çalışmada ebeveynlerin %68.9'unun aşırı koruyucu anne baba tutumunu sergiledikleri görülmüştür. Tabak (2007)'ın yaptığı araştırma 1. kademe öğrencilerini kapsadığı için yaş aralığı 7-11'dir ve yaş grubu açısından bu çalışma ile farklılık göstermektedir.

Yapılan çalışmada ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları 'cinsiyet' değişkenine göre farklılık göstermektedir. Buna göre erkek öğrencilerin anne-babalarından algıladıkları 'otoriter' tutum, kız öğrencilerin algıladıkları otoriter tutumdan daha yüksek bulunmuştur. Literatürde de burada bulunan sonuca paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. 2016 yılında Uzunel'in ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin anne babalarından algıladıkları 'otoriter' tutumun, kız

öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. 2017 yılında Özcan'ın 8.sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir başka çalışmada da erkek öğrencilerin anne babalarından algıladıkları otoriter tutumun, kız öğrencilerin algıladıkları otoriter tutuma göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Özcan 2017). Yapılan bu çalışmalardan elde edilen veriler göstermektedir ki farklı coğrafyalarda benzer sonuçlar görülebilmektedir. Bizim çalışmamız Hakkâri ili içinde gerçekleştirilmiştir, Uzunel (2016)'in çalışması Kocaeli ili içinde, Özcan (2017)'in çalışması ise Balıkesir ili, Edremit ilçesi içinde gerçekleştirilmiştir ve üç farklı örneklem içinde ergenlerin anne babalarından algıladıkları otoriter tutumun erkek öğrencilerde, kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yaptığımız çalışmada ergenlerin cinsiyetlerine göre dışa dönüklük düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatüre baktığımızda ise Aliyev (2008)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız öğrencileri erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha dışadönük bulmuştur. Ergenlerin cinsiyetlerine göre sorumluluk düzeyleri için her iki araştırmada da anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir diğer alt boyut olan açık görüşlülük açısından, yaptığımız araştırmada kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Aliyev'in çalışmasında ise açık görüşlülük için anlamlı bir fark bulunamamıştır. Aliyev'in yürütmüş olduğu araştırmanın konusu bu çalışma ile benzer olmasına rağmen örneklem üniversite birinci sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

Yaptığımız araştırmada ergenlerin kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça dışadönüklük, nevrozizm, sorumluluk ve açık görüşlülük düzeylerinin de artmakta olduğu görülmüştür. Öte yandan, ergenlerin erkeksi cinsiyet rolü düzeyleri arttıkça sorumluluk, uyumluluk ve açık görüşlülük düzeylerinin arttığı gözlenmiştir. Literatürdeki benzer araştırmalara baktığımız zaman farklı sonuçların elde edildiğini görmekteyiz. Aliyev (2008)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ergenlerin belirsiz ve kadınsı cinsiyet rolü düzeyleri arttığında sadece nevrozizm (duygusal dengesizlik) düzeylerinin artmakta olduğu görülmektedir. Yine Aliyev'in çalışmasında androjen cinsiyet rolü arttığında kişilerin sorumluluk düzeylerinin de artmakta olduğu, kadınsı ve androjen cinsiyet rolü arttığında ise uyumluluk ve açık

görüşlülük düzeylerinde artış olduğu gözlenmiştir. Yaptığımız araştırmada kızların açık görüşlülük puanları erkeklere oranla daha yüksek çıkmıştır. Aliyev'in araştırmasında da kadınsı cinsiyet rolü arttığında açık görüşlülük düzeylerinde de artış olduğunu görmekteyiz. Bu araştırmada da kızların kadınsı cinsiyet rolü puanları fazla çıktığı düşünülürse iki araştırmanın sonuçları bu anlamda birbirlerini desteklemektedir.

Yapılan bu çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla erkeksi cinsiyet rolüne, kız öğrencilerin ise kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu görülmüştür. Benzer bir çalışma yapan Aliyev(2008)'in araştırmasında da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok erkeksi cinsiyet rolüne, kız öğrencilerin ise kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu bulunmuştur.

Köse (2015)'nin bir devlet lisesinde okuyan ergenler üzerinde yaptığı çalışmada anne baba tutumları alt ölçekleri puanları ile kişilik özellikleri puanları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak yaptığımız araştırmanın sonucunda literatürdeki bu çalışmanın sonuçlarının aksine veriler elde edilmiştir. Köse'nin çalışması 15-17 yaş arası toplam 100 ergenin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda katılımcıların %16'sını anne babası ayrı olan ergenler oluşturmuştur. Çalışmada ebeveynlerden algılanan demokratik tutum düzeyleri arttıkça, ergenlerin dışa dönüklük düzeylerinin artmakta olduğu görülmüştür. Aynı zamanda anne babalarından algıladıkları demokratik tutum düzeyleri arttıkça açık görüşlülük düzeyleri de artmaktadır. Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarının düşüncelerine değer verir, onlara karşı hoşgörülüdür, onları destekleme eğilimindedirler, bazı kısıtlamalar dışında genel olarak arzularını dile getirmelerine teşvik ederler ve bu sayede çocuklarına kendine tanıma özgürlüğünü verirler bunun bir sonucu olarak çocuklar da kendine güvenli, yaratıcı ve toplumsal bir birey olma yolunda ilerleyebilirler (Yavuzer, 2016). Aynı zamanda demokratik anne baba tutumuna sahip ebeveynler disiplin şekillerini uygun kullanırlar, fiziksel cezalar vermezler onun yerine kısıtlamalara dayalı daha hafif cezalar verirler böyle bir ortamda büyüyen çocuk da öz saygısı yüksek daha bağımsız ve empatik bir birey olur (Bee ve Boyd, 2009). Açık görüşlülük kişilik alt boyutuna sahip çocuklar ise aktif, fikir ve değer sahibi bireylerdir (Shaye, 2009). Meraklı, bağımsız, yaratıcı,

güçlü bir hayal gücüne sahip, değişikliğe açık ve çok çeşitli ilgi alanlarına sahiptirler (Zel,1999). Demokratik anne baba -tutumu sonucu ortaya çıkan özellikler açık görüşlülük kişilik alt boyutu ile oldukça paralellikler göstermektedir bu yüzden de demokratik anne baba tutumunun açık görüşlülük kişilik alt boyutunu yordayıcı olduğu söylenebilir. Ebeveynlerden algılanan otoriter tutum düzeyleri arttığında ise nevrotiklik düzeylerinin artmakta olduğu görülmüştür. Otoriter tutum sergileyen aileler çocuklarından itaat, saygı beklerler aynı zamanda çocukları ile fikir alışverişine girmez, açıklama yapmaksızın koydukları kurallara uymalarını beklerler (Bee, 1997) ve böyle bir tutumda yetişen çocuklar da dıştan denetimli kişilik geliştirirler (Yavuzer, 2016). Nevrotiklik alt boyutuna sahip olan çocuklar da çekingen, bağımlı ve çaresizlik hislerini yoğun yaşayan, ürkek ve anksiyeteye yatkın çocuklardır (Somer,1998) ki otoriter anne baba tutumu sonucu ortaya çıkan özellikler ile paralellik gösterdiğinden anlamlı ilişki çıkması akla uygundur. Ergenlerin sorumluluk düzeyleri ise anne babalarından demokratik ve koruyucu tutum algılamaları ile ilişkili görülmüştür. Ergenlerin algıladıkları koruyucu tutum düzeyleri arttıkça uyumluluk düzeylerinin de artmakta olduğu görülmüştür. Köse'nin çalışması ile yaptığımız çalışma değişkenler açısından benzer olsa da örneklem açısından farklılıklar mevcuttur. Çalışmamıza 377 öğrenci katılım sağlamışken Köse'nin çalışmasına 100 öğrenci katılım sağlamıştır. Aynı zamanda çalışmamız 12-17 yaş arası ergenleri içerirken Köse'nin çalışması 15-17 yaş arası ergenleri içermektedir. Bu gibi farklar sonuçlar üzerinde etkili olabilmektedir. Sayı olarak daha çok katılımcıya ulaşmış olmamız diğer çalışmaya göre anlamlı ilişkiler bulma ihtimalimizi arttırmış olabilir. Yapılan bu çalışmada annesinin eğitimi en az lise düzeyinde olan bireylerin diğer bireylere oranla annelerinden algıladıkları demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bununla paralellik gösteren araştırmalar mevcuttur. Erdoğan (2014)'ın 11-12 yaş grubu çocuklarla yaptığı çalışmada da annelerin eğitim düzeyleri ilköğretimden başlanarak üniversiteye doğru gruplanmıştır. Annelerin eğitim seviyesi düştükçe demokratik tutum puanlarının da düşmekte olduğu gözlenmiştir. Gönen (2014)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre annelerin eğitim durumu arttıkça ailede gösterilen demokratik tutumda artış göstermiştir. Eğitim düzeyi

yüksek olan annelerin demokratik tutum ile çocuk yetiştirmeyi tercih ettikleri görülmüştür.

Gökkaya'nın (1994) 4-6 yaş arası çocukların anne babalarının cinsiyet algıları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile çocukların cinsiyet rolü gelişimi (oyuncak tercihi üzerinden bakılmıştır) arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; 4-6 yaş arası çocukların kendi cinsiyetlerine yönelik oyuncak tercihleri yaptığını bulmuştur. Aynı zamanda çocukların yaşları arttıkça oyuncak tercihlerinin nedenlerinin cinsiyetlerine uygun yanıtlarla açıklandığı tespit edilmiştir. Araştırmamızda da bu araştırmaya paralel sonuçlar elde edilmiştir. Ergenlerin cinsiyetlerine göre cinsiyet rolü tercihi yaptığı bulunmuştur. Gökkaya (1994) yaptığı bu araştırmasında anne babaların da toplumsal yapıya uygun cinsiyet rollerine sahip olduğunu tespit etmiştir. Çalışma, annenin dişil, babanın eril olduğu geleneksel cinsiyet tipli ailelerden oluşan örnekleme sahiptir. Bütün bu sonuçlar doğrultusunda anne babaların iyi evlat yetiştirme gayesi ile kendi cinsiyet rolü algıları değil aynı zaman da toplumun cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerinden de etkilenip çocuklarına yönlendirmelerde bulundukları düşünülmüştür. Bizim araştırmalarımızın sonuçları da erkeklerin erkeksi cinsiyet rolüne, kızların ise kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu ve anne babaların cinsiyet rolü seçiminde etkili olduğunu düşündürmektedir. Daha çok her iki cinsiyet rolüne sahip olan ergenlerin anne babalarından demokratik tutum algıladıkları tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tutumlarının, çocuklarının kişilik özellikleri ve cinsiyet rolleri üzerinde etkili olabileceği yapılan araştırmanın bulguları ile tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

Okulların rehberlik servisleri aracılığı ile uzman psikologlar tarafından ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki olumlu-olumsuz etkilerinin anlatılmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Var olan tutumların ebeveynlere açıklanması, hangi tutumların sonuçlarında çocukları üzerinde ne gibi olumlu-olumsuz davranışa neden olacağı detaylı bir şekilde anlatılmalıdır. Ana-baba okulu oluşturabilir. Bu

okul aracılığı ile anne babalara, tutumlar hakkında bilgilerin aktarılabileceği, birkaç hafta sürecek bir psiko-eğitim verilebilir. Bu psiko-eğitim kapsamında anne-babaların kendi içsel süreçlerine de atıfta bulunulabilir. Bu yolla ebeveyn olarak kendi eksi ve artı yönlerini tespit etmelerinde yardımcı olunabilir.

Cinsiyet rollerine dair literatürde de pek fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışma sonucunda cinsiyet rollerinden kadınsı ve erkeksi role sahip olan ergenlerin dışadönüklük, nevrotiklik, sorumluluk ve açık görüşlülük kişilik alt boyutları ile pozitif yönde ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda erkek cinsiyetine sahip olan ergenlerin erkeksi cinsiyet rolüne kız cinsiyetine sahip olan ergenlerin ise kadınsı cinsiyet rolüne sahip olduğu bulunmuştur. Cinsiyet rollerinin kişilik özellikleri ve cinsiyet değişkeni ile ilişkili olmasının tespit edilmesi literatürece de olsa bir katkı sağlamaktadır. Ancak diğer araştırmacıların bu konuda araştırmalar yapması literatürü zenginleştirecektir.

Bu çalışmada eksik olan noktalardan biri tek bir il örneklemini üzerinden değerlendirme yapılmış olmasıdır. Türkiye'nin pek çok ilinden, bölgesinden çok merkezli bir çalışma kapsamında toplanacak veri ile ülke çapında genellenebilir sonuçlara ulaşmak mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Aydoğmuş, K. (2001). Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları. Ana Baba Okulu. İstanbul:Remzi Kitapevi Yayıncılık.
- Avcı, M.(2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 39-64.
- Akdoğan, R. (2007). Farklı Cinsiyet Rollerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Öfke Yaşama Biçimleri ve Utangaçlık Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Aliyev, P. (2008). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Cinsiyet Rollerinin Üniversite Alan Seçimi ile İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ay, T.R. (2015). Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Öğrencilerin Sosyal Problem Çözme Becerilerine ve Depresyon Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Altıntaş S. (2016). Ortaokul Öğrencilerindeki Problemler İnternet Kullanımı ile Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Azıklı, A. (2017). Liseli Ergenlerde Psikolojik Sağlamlığın Duygusal Zeka ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Agarwal G. Ve Saxena N.K. (1979). The parent's role and emotional development of child : A review. Indian Journal of Personality and Human Development 1(1), 1979, 31-41.
- Bem, S. L. (1974). The measurment of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42. 155-162.

- Bem, S.L. (1981) Bem Sex Role Inventory, Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Bem, S.L. (1981). GENDER SCHEMA THEORY. A cognitive account of sex-typing. *Psychological Review*, 88, 354-364.
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In R. Lerner, A. C. Petersen, & J. Brooks-Gunn (Eds.), *Encyclopedia of adolescence* (pp. 746-758). New York: Garland.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37.
- Cordella, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması. Çev.Kıvanç Tanrıyar. İstanbul:Sel Yayıncılık. 887-907.
- Çelen, H.N. (2007). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik. 1. Baskı. İstanbul :Papatya Bilim.
- Çıtak, A. (2008). Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum : Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Çınar, S. (2014).İlköğretim 3. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Algılarının Problem Çözme Becerisi ve Saldırganlık Düzeyi Üzerindeki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Dökmen, Z.Y. (2004). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. (1.Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Demirtaş, A. (2004). Yakın İlişkiler ve Toplumsal Cinsiyet. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10 (32), 165-166.
- Deniz, M.E. (2008). *Ergenlik Çağı Sosyal İlişkileri*. A.M. Sünbül. (E.d.) Eğitime Yeni Bakışlar İçinde. Konya: Eğitim Akademi.

- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Adolesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi, No:63, Mart 2008, sf:19-21.
- Demircioğlu, H. (2012). Altı Yaşında Çocuğu Olan Annelere Uygulanan Aile Eğitimi PROGRAMININ Aile İşlevlerine ve Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erdoğan, G. (2013). 13-18 Yaş Obez Tanısı Almış Ergenlerin Anne-Baba Tutumu ve Sosyal Fizik Kaygı ile İlişisinin Normal Ergenlerle Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Erginbay, Ş. (2014). Ortaokul 5. Ve 8. Sınıflarda Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Ailelerin Çocuk Yetiştirme Stillerinin Akademik Başarı Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Erdoğan, F.H.(2014). Ortaokula Devam Eden 11-12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı, İstanbul.
- Eroğlu, F. (2013). Davranış Bilimleri, 13.Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Gökkaya, F. (1994). Anne-Babaların Cinsiyet Rolü Algıları ve Cinsiyete Uygun Çocuk Yetiştirme Eğilimleri ile Okul Öncesi Çocukların Cinsiyet Rolü Gelişimi(oyuncak tercihi ile) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Gönen G. (2014). Algılanan Anne Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Kişilik Yapıları ile İlişkisi, Yüksel Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı, İzmir.

- Göztepe Yazıcı , S. (2017). Spor yapan ve Yapmayan Ergenlerdeki Benlik Saygısı ve İçw Dışa Dönük Kişilik Yapılarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kavuncu A.N. (1987). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri’ni Türk Toplumuna Uyarlama Çalışmaları Lisansüstü Bilim Uzmanlığı Tezi,Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kaya, A. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Anne – Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı. İstanbul.
- Keldal, G. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Malatya.
- Köse, T.,P. (2015). Bir Devlet Lisesinde Okuyan Ergenlerde Benlik Saygısı ve Kişilik Özelliklerinin Ana-Baba Tutumları Açısından Yordanması, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Maccoby, E. E.,& Martin, J. A. Parent-child interaction. In P. H. Mussen (Ed.), *Carmichael’s manual of child development, in pres.*
- Maccoby, E. E., (1984). Middle childhood in the context of the family, In W. A. Collins (Ed.), *Development during middle childhood: Thr years from six to twelve*(pp. 184-239). Washington, DC : National Academy Press.
- Maccoby, E. E., (1990). Gender and relationship. *American psychologist*, 45, 513-520.

- Oğuz, N. (2016). Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu, Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, T.C Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Örgün S. (2000). Anne Baba Tutumları ile 8.sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özcan, B. (2017). Ortaokul 8.sınıf Öğrencilerinde Anne Baba Tutumu ile Depresyon ve Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk Dursun, S. (2017). Klinik Olmayan Ergen Örnekleminde Depresif Belirtilerin Bilişsel Yatkınlık Faktörleri ve Sosyal- Çevresel Yatkınlık Faktörleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Sayın, Ö. (1990). Aile Sosyolojisi. İzmir : Ege Üniversitesi Basımevi, s.2.
- Steinberg, L. (2007). Ergenlik. Ankara: İmge.
- Satılmış, M. (2010). Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Tutumları ile Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Konya.
- Şentürk, H. (2011). Ergenlik Dönemi ve Özellikleri, Çağın Polisi Dergisi, Sayı:112, sf:32-37.
- Tabak, N. (2007). İlköğretim 1.Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne-Baba Tutumları , Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Taşçı, Y. (2013). Ergenlik Döneminde Bulunan (12-15 Yaş) Öğrencilerin Akademik Başarılarında Okulun Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- Uzunel, A. (2016). Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ile Mükemmelliyetçi Öz-Sunum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Kocaeli İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Uçak D. (2015). Evli Çiftlerin Kişilik Özelliklerinin Evlilik Doyumu ile İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (1984). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Ankara: Aydın Kitabevi, s.70.
- Yörükoğlu, A. (2000). Çocuk Ruh Sağlığı (6.b.). İstanbul: Özgür Yayınları, s.45.
- Yılmaz, A. (2000). Anne Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, A. (2000). Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H.(2004). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayıncılık.
- Yalom, I.D., Ergen Terapisi, 2008.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk Psikolojisi* (30.b.). İstanbul : Remzikitabevi Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2016). Ana-Baba Çocuk. (26.b.). İstanbul: Remzi Kitabevi, s.28-33.
- Yaman A. R. (2016). Bipolar Bozukluğu Olan Hastaların Mizaç ve Bağlanma Özellikleri ile Oksitosin Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Uzmanlık Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Isparta.

Yaprak, B. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne -Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ,İstatistik Anabilim Dalı, Eskişehir.

Kurşun Kalem, <http://www.kursunkalem.com/sosyoloji-terimi/kişilik/kaynak>, 2017

Psikoloji Portalı, <http://www.psikolojiportali.com/hipokrata-gore-mizac-tipinizi-belirleyin/>

EKLER

Ek 1 (İzin Yazıları)

T.C.
HAKKÂRİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86409179-100-E.2925157
Konu : Anket İzni

14/03/2016

VALİLİK MAKAMINA
HAKKARİ

İlgi : Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 21.12.2015 tarihli ve 2854 sayılı Yazısı ve ekleri

İlgi yazı gereğince ; Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Programı Öğrencisi İrem PEKYÜREK'in " Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü ile İlişkisinin İncelenmesi " konulu tez anket çalışmasını, İlimiz merkez Hakkari Anadolu Lisesi, Türk Telekom Sosyal Bilimler Lisesi ve Cumhuriyet Ortaokulunda yapmak isteği ile ilgili yazı ve ekleri incelenmiştir.

Adı geçenin konu ile ilgili yapılacak çalışmalarının ; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimi de okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere ve söz konusu faaliyet sonucundan müdürlüğümüze de bilgi verilmesi halinde, Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini Olur'larınıza arz ederim.

Mahmut KURTARAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
14/03/2016

Bekir BALCI
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
HAKKÂRİ VALİLİĞİ
Türk Telekom Sosyal Bilimler Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 30138475-302/ 41
Konu :Anket İzni

02.03.2016

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKÂRİ

İlgi:21.12.2015 tarih ve 302.10-44/2854 sayılı yazınız gereği;

İlgi tarih ve sayılı yazınız gereği,"Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik yapısı ve Cinsiyet Rolü ile İlişkisinin incelenmesi" konulu anket çalışması okulumuzda uygulanması istenmektedir. Uygunluğu konusunda;

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Emin ÖZATAK
Okul Müdürü

TÜRK TELEKOM ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜ
Aşağı Merzan Mahallesi /HAKKÂRİ
Tel : 0 438 2117479 -2119899 Faks : 0 438 2117479
Web: www.hakkarianadoluogretmenlisesi.com
E-posta: hakkarianadoluogretmen@hotmail.com

T.C
HAKKÂRİ VALİLİĞİ
Cumhuriyet İlk/Orta Okulu Müdürlüğü

SAYI: 47430980/302/66
KONU: Anket İzni

25/02/2016

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKÂRİ

İlgi:21/12/2015 tarih ve 302.10.-044/2854 Sayılı yazıları gereği;

İlgi sayılı yazılar gereğince,"Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü ile ilişkisinin İncelenmesi" konulu anket çalışması okulumuzda uygulanması istenmektedir. Uygunluğu konusunda;

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Hamit ÇELİK
Okul Müdürü

Adres : Bulak mah.Vali Konağı arkası Merkez / Hakkari
Telefon : (438) 2116213 Faks : (438) 2110869
Web: hakkaricumhuriyetioo.meb.k12.tr

e-posta: hakkaricumhuriyet@gmail.com
740399@meb.k12.tr
740419@meb.k12.tr

T.C.
HAKKÂRİ VALİLİĞİ
Hakkâri Anadolu Lisesi Müdürlüğü

Sayı : 72094307-302/ 75
Konu : Anket İzni

25.02.2016

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKÂRİ

İlgi: 21.12.2015 tarih ve -302.10.044/2854 sayılı yazınız gereği;
İlgi tarih ve sayılı yazınız gereği," Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü ile ilişkisinin İncelenmesi" konulu anket çalışması okulumuzda uygulanması istenmektedir.Uygunluğu Konusunda;
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Kazım GÜR
Okul Müdürü

Gazi Mah. MERKEZ / HAKKÂRİ
Telefon: (0 438) 2112878 – 2114923
Fax : (0 438) 2112878

Web : www.hakkarianadolulisesi.meb.k12.tr
Mail : hakkarianadolulisesi@gmail.com

Ek- 2 (Sosyodemografik Bilgi Formu)

BÖLÜM I.	
Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız.	
1. Doğum Tarihiniz:	Yaşınız:
2. Cinsiyet : ☐ Kadın ☐ Erkek	
3. Okulunuzun adı :	
Sınıfınız:	
4. Kaç kardeşsiniz:	
5. Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz:	
6. Anne- Babanız: ☐ Birlikteler ☐ Boşandılar	
7. Anne : ☐ Sağ ☐ Vefat	
Baba : ☐ Sağ ☐ Vefat	
8. Annenizin yaşı:	
Babanızın yaşı:	
9. Annenizin eğitim durumu:	
☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Lise mezunu	
☐ Üniversite mezunu ☐ Yüksek lisans mezunu ☐ Doktora mezunu	
Annenizin Mesleği :	
10. Babanızın eğitim durumu:	
☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Lise mezunu	

☐ Üniversite mezunu ☐ Yüksek lisans mezunu ☐ Doktora mezunu

Babanızın Mesleği:

11. Aile yapısı :

☐ Çekirdek aile (Anne-Baba-Çocuklar)

☐ Geniş aile (Dede-Babanne-Anneanne- Anne-Baba-Çocuklar)

12. Sosyo-ekonomik durum :

☐ 800 TL den az ☐ 800-1500 TL ☐ 1500-3000 TL ☐ 3000TL ve üzeri

Ek -3 (Anne Baba Tutum Ölçeği)

BÖLÜM IV.					
Aşağıdaki sorular, anne-babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşmaktadır. Bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece	Hiç Uygun değil	Uygun değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
	Aşağıdaki ifadeler için yan tarafta bulunan sütundan kendinize en uygun olan bir kutuya (X)				
01. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
02. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları doğrultusunda desteklemiştir.	1	2	3	4	5
03. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
04. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya	1	2	3	4	5
05. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
06. Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	1	2	3	4	5
07. Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya önem gösterirdi.	1	2	3	4	5
08. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi	1	2	3	4	5
09. Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek	1	2	3	4	5
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemistir.	1	2	3	4	5
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve	1	2	3	4	5
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14. Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklardı.	1	2	3	4	5
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5

16. Kendi istediği mesleği seçmem	1	2	3	4	5
17. Sevmediğim yemekleri bana yaracağı düşüncesi ile bana zorla yedirdi.	1	2	3	4	5
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim	1	2	3	4	5
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışmam ve okuma alışkanlığı kazanmam için bana	1	2	3	4	5
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır parka sinemaya götürmeyi ihmal	1	2	3	4	5
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24. Okulda başarılı olmam için beni zorlar düşük not aldığımda beni	1	2	3	4	5
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için	1	2	3	4	5
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını	1	2	3	4	5
27. Paramı nerede harcadığımı ayrıntılı	1	2	3	4	5
28. Her zaman her işte kusursuz olmam	1	2	3	4	5
29. Ona yakınlaşmak istediğimde bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum	1	2	3	4	5
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde	1	2	3	4	5
32. Benim iyiliğimi istediğini benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin	1	2	3	4	5
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34. İyi bir iş yaptığımda ben, övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi	1	2	3	4	5
36. Aile ile ilgili kararlar alırken benimde fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana acılayıcı cevaplar	1	2	3	4	5
40. Benimle genellikle sert bir tonla ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

Ek - 4 (Bem Cinsiyet Rolü Envanteri)

BÖLÜM III.							
Aşağıdaki özelliklerin her birinin sizi tanımlama bakımından ne kadar uygun olduğunu düşününüz. Her özelliğin size ne kadar uygun olduğunu yan tarafta bulunan sütundan kendinize en uygun olan <u>bir kutuya</u> (X) işareti koyunuz.							
	Hiç Uygun Değil	Genellikle Uygun Değil	Bazen Uygun Değil	Kararsızım	Bazen Uygun	Genellikle Uygun	Her Zaman Uygun
1. Ağırbaşlı, ciddi	1	2	3	4	5	6	7
2. Ailesine karşı sorumlu	1	2	3	4	5	6	7
3. Anlayışlı	1	2	3	4	5	6	7
4. Baskın, tesirli	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarının ihtiyaçlarına	1	2	3	4	5	6	7
6. Boyun eğen	1	2	3	4	5	6	7
7. Cana yakın	1	2	3	4	5	6	7
8. Cömert	1	2	3	4	5	6	7
9. Çocukları seven	1	2	3	4	5	6	7
10. Duygularını açığa vurmayan	1	2	3	4	5	6	7
11. Duygusal	1	2	3	4	5	6	7
12. Erkeksi	1	2	3	4	5	6	7
13. Etkileyici, güçlü	1	2	3	4	5	6	7
14. Fedakar	1	2	3	4	5	6	7
15. Girişken	1	2	3	4	5	6	7
16. Gönül alan	1	2	3	4	5	6	7
17. Gözü pek	1	2	3	4	5	6	7
18. Haksızlığa karşı tavır	1	2	3	4	5	6	7
19. Hassas	1	2	3	4	5	6	7
20. Hırslı	1	2	3	4	5	6	7
21. İdealist	1	2	3	4	5	6	7
22. İncinmiş duyguları tamir	1	2	3	4	5	6	7

23. Kaba dil kullanmayan	1	2	3	4	5	6	7
24. Kadınsı	1	2	3	4	5	6	7
25. Kendi inançlarını savunan	1	2	3	4	5	6	7
26. Kendine güvenen	1	2	3	4	5	6	7
27. Kuralcı, katı davranan	1	2	3	4	5	6	7
28. Lider gibi davranan	1	2	3	4	5	6	7
29. Mantıklı davranan	1	2	3	4	5	6	7
30. Merhametli	1	2	3	4	5	6	7
31. Namuslu	1	2	3	4	5	6	7
32. Otoriter	1	2	3	4	5	6	7
33. Riski göze almaktan	1	2	3	4	5	6	7
34. Sadık	1	2	3	4	5	6	7
35. Saldırgan	1	2	3	4	5	6	7
36. Sevecen	1	2	3	4	5	6	7
37. Sıkılgan	1	2	3	4	5	6	7
38. Sözünde duran	1	2	3	4	5	6	7
39. Tatlıdilli	1	2	3	4	5	6	7
40. Yumuşak, nazik	1	2	3	4	5	6	7

Ek -5 (Beş Faktör Kişilik Ölçeği)

BÖLÜM II.					
Aşağıda, insanların kendilerini ve kişilik özelliklerini anlatmak için kullandıkları bazı ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi okuyarak, size ne kadar uyduğunu, uygun rakamın üzerini çarpı (X) ile işaretleyerek belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Örneğin; "Konuşkan biriyim" ifadesi, kendi özelliklerinizi düşündüğünüzde, size bütünüyle uyuyorsa 5'i, oldukça konuşkanım diyorsanız 4'ü, biraz konuşkanım diyorsanız 3'ü, pek konuşkan biri değilim diyorsanız 2'yi, hiç konuşkan birisi değilim diyorsanız 1'i işaretlemeniz gerekmektedir.					
Aşağıdaki ifadeler için yan tarafta bulunan sütundan kendinize en uygun olan bir kutuya (X) işareti koyunuz.					
01. Konuşkan biriyim.	1	2	3	4	5
02. Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım.	1	2	3	4	5
03. Bir işi tam yaparım.	1	2	3	4	5
04. Karamsar, hüzünlü biriyim.	1	2	3	4	5
05. Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim.	1	2	3	4	5
06. İçe kapanık biriyim.	1	2	3	4	5
07. Yardımseverim.	1	2	3	4	5
08. Bazen dikkatsiz davranabiliyorum.	1	2	3	4	5
09. Rahatım, strese girmem.	1	2	3	4	5
10. Pek çok şeyi merak ederim.	1	2	3	4	5
11. Enerji doluyum.	1	2	3	4	5
12. Başkaları ile ağız dalaşı (sözlü kavga) başlatırım.	1	2	3	4	5
13. Bir görevin (çalışma,ödev,iş) verilmesi için güvenilir biriyim.	1	2	3	4	5
14. Gergin olabilirim.	1	2	3	4	5
15. Zeki, derin düşünebilen biriyim.	1	2	3	4	5
16. Diğer insanları heveslendiririm.	1	2	3	4	5
17. Bağışlayıcıyım.	1	2	3	4	5
18. Dağınık biriyim.	1	2	3	4	5
19. Endişeli biriyim.	1	2	3	4	5
20. Hayal gücüm kuvvetlidir.	1	2	3	4	5
21. Sessizim.	1	2	3	4	5
22. Başka insanların güvendiği biriyim.	1	2	3	4	5
23. Tembel olmaya eğilimliyim.	1	2	3	4	5
24. Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam.	1	2	3	4	5
25. Yaratıcıyım.	1	2	3	4	5
26. Çekingen değilim, girişkenim.	1	2	3	4	5
27. Baska insanlara karşı soğuk ve ilgisizim.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında İstanbul'da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Murat Beyaz İlköğretim Okulu'nda tamamladım. Lisans eğitimimi İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümünde tamamladım.

Lisans eğitimim süresince Parıltı Görmeyen ve Az Gören Çocuklara Destek Derneği'ne bağlı olan Kabartma Düşler Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde, İ.Ü. Tıp Fakültesi Sevdâ Sabancı Kreşi ve Anaokulu'nda, Yağmur Çocuklar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde otizimli çocuklarla gönüllü stajyer olarak çalıştım. Doğa Koleji Sarıyer Kampüsü Rehberlik biriminde ve Cerrahapaşa Tıp Fakültesi Yetişkin Psikiyatrisi Bölümü'nde gönüllü stajyer olarak bulundum.

Nöropsikolojik test eğitim bataryası eğitimini TPD'den alarak tamamladım. Oyun Terapileri eğitimini 2015 yılında Oyun Terapileri Derneği'nde tamamladım. Çocuk Değerlendirme Paketi'ni 2017 yılında alarak tamamladım. Şu anda Çocuk Çizimlerinin Projektif Değerlendirilmesi Eğitimi'ne Rorschah ve Projektif Testler Derneği'nde devam etmekteyim.

3 yıldır Küçükçekmece Belediyesi'ne bağlı olan Ailem Aile Danışmanlık Merkezi'nde görev almaktayım.

İrem PEKYÜREK